

1.) **145 h**

Powierzchnia: 2,62 ha

Opis: 3 So 100 lat, 3 Św 115 lat, 1 Dbs, 1 Bk, 1Lp 115 lat, 1 Ol 90 lat

Wskazania gospodarcze: BRAK WSK

2.) **200 l**

Powierzchnia: 2,18 ha

Opis: 5 Dbs 110 lat, 2 So, 2 Os 70 lat, 1 Św 80 lat

Wskazania gospodarcze: BRAK WSK

3.) **232 r**

Powierzchnia: 0,21 ha

Opis: 6 Jw, 4 Dbb 140 lat

Wskazania gospodarcze: BRAK WSK

- **Parki**

Na terenie Nadleśnictwa Drawno znajduje się (ewidencyjnie jako rodzaj powierzchni) jeden park w oddziale 160 k obrębu Drawno o powierzchni 0,88 ha. Park położony w miejscowości Borowiec, niedaleko Drawna. Stanowi kompleks z dworkiem myśliwskim Nadleśnictwa Drawno. Luźno rozmieszczony starodrzew (110 – 230 lat) stanowią Db sz., Ksz, Kl, Wz, Dg, Jd kaukaska – stan zdrowotny drzew jest średni i dobry. Park jest dobrze utrzymany.

- **Siedliska przyrodnicze podlegające ochronie zinwentaryzowane na terenie Nadleśnictwa**

Wykaz typów siedlisk przyrodniczych wymagających ochrony (Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, wymagających ochrony w formie wyznaczenia obszarów Natura 2000 (Dz. U. Nr 77, poz. 510) zinwentaryzowanych w Nadleśnictwie Drawno przedstawia poniższa tabela:

Tab.48. Wykaz siedlisk w Nadleśnictwie Drawno podlegających ochronie.

Siedlisko		Stan zachowania	Powierzchnia [ha]	
Kod	Nazwa			
3140	Jeziora ramienicowe	A	16,25	16,25
		B	-	
		C	-	
3150	Jeziora eutroficzne i starorzecza	A	2,21	2,21
		B	-	
		C	-	
3160	Naturalne dystroficzne zbiorniki wodne	A	-	7,2
		B	7,2	
		C	-	
3260	Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników	A	17,52	17,52
		B	-	
		C	-	
4030	Suche wrzosowiska	A	-	0,73
		B	0,73	
		C	-	
6120*	Ciepłolubne śródładowe murawy napiaskowe	A	-	0,37
		B	-	
		C	0,37	
6410	Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe	A	-	30,08
		B	22,09	
		C	7,99	
6510	Nizowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie	A	-	93,99
		B	17,67	
		C	76,32	
7140	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska	A	-	99,86
		B	66,01	
		C	33,85	
7220*	Źródlika wapienne	A	32,75	36,07
		B	3,32	
		C	-	
7230	Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	A	11,42	320,26
		B	190,60	
		C	118,24	
<i>Razem siedliska nieleśne:</i>				624,54
9110	Kwaśne buczyny niżowe	A	-	4,78
		B	-	
		C	4,78	
9130	Żyzne buczyny niżowe	A	-	304,42
		B	63,67	
		C	240,75	
9160	Grąd subatlantycki	A	3,48	622,76
		B	45,90	
		C	573,38	
9170	Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny	A	-	34,83
		B	-	
		C	34,83	
9190	Śródładowe kwaśne dąbrowy	A	-	543,19
		B	26,87	
		C	510,39	

Siedlisko		Stan zachowania	Powierzchnia [ha]	
Kod	Nazwa			
91D0*	Bory i lasy bagienne	A	1,05	127,10
		B	48,07	
		C	77,98	
91T0	Bór chrobotkowy	A	-	20,97
		B	9,13	
		C	11,83	
91E0*	Łęgi olszowe, olszowo-jesionowe i jesionowe	A	7,59	486,38
		B	243,53	
		C	235,26	
Razem siedliska leśne:				2144,43
Razem siedliska przyrodnicze:				2768,97

* - siedliska priorytetowe

Wykaz wydzieleni, w których zinwentaryzowano siedliska przyrodnicze podlegające ochronie zawiera załącznik 1

Stan A- Siedlisko wzorcowo, typowo wykształcone,

Stan B- Siedlisko mniej typowo wykształcone, o uproszczonym składzie florystycznym, bez wyraźnych zniekształceń i zagrożeń,

Stan C- Siedlisko zagrożone zanikiem, utratą specyfiki lub znacznym pogorszeniem się jego stanu.

Wskazania ogólne³¹:

3140 – ochroną winny być objęte ekosystemy jezior włącznie z obszarem zlewni bezpośredniej, co umożliwi ochronę całościową współzależnych ekosystemów. W szczególności należy zapobiegać całkowitym wyrębom drzewostanów w tej strefie i ograniczyć rozwój gatunków, które mogłyby doprowadzić do redukcji lub zaniku siedliska. Wokół mniejszych zbiorników należy ograniczyć nasadzenia drzew liściastych w bezpośredniej strefie brzegowej.

3150 – zarządzanie siedliskiem wymaga działań na poziomie obszaru wodnego – zlewni bezpośredniej i pośredniej. Na całym obszarze wodnym mieszczącym siedlisko zaleca się jego ochronę poprzez: oczyszczanie ścieków zanieczyszczających, ochronę stref brzegowych, wyznaczenie stref działań ochronnych, ograniczenie eutrofizacji i gromadzenia

3150 – zarządzanie siedliskiem wymaga działań na poziomie obszaru wodnego – zlewni bezpośredniej i pośredniej. Na całym obszarze wodnym mieszczącym siedlisko zaleca się jego ochronę poprzez: oczyszczanie ścieków zanieczyszczających, ochronę stref brzegowych, wyznaczenie stref działań ochronnych, ograniczenie eutrofizacji i gromadzenia się osadów, ograniczanie zamulania i rozwoju halofitów (roślin bagiennych częściowo zanurzonych w wodzie).

3160 – utrzymanie możliwie stabilnego optymalnego poziomu wód gruntowych, zachowanie zgodnego z siedliskiem składu gatunkowego drzewostanów na obszarze zlewni bezpośredniej, zaniechanie wyrębu rębnią zupełną, dążenie do ograniczenia wydeptywania brzegów zbiorników wodnych poprzez budowę kładek i pomostów dla wędkarzy, zaniechanie stosowania nawozów lub innych związków fizyko-chemicznych powodujących zmiany właściwości fizyko-chemicznych wody na obszarze zlewni bezpośredniej i w strefie otwartej wody.

3260 – skuteczna ochrona siedliska może być realizowana poprzez komplementarne działania prowadzone w skalach: całej zlewni, doliny rzecznej oraz koryta rzecznego, oparte na rozpoznaniu uwarunkowań hydrogeologicznych i biogeochemicznych przynajmniej w skali doliny.

4030 – głównym zagrożeniem dla istnienia i funkcjonowania wrzosowisk jest sukcesja wtórna. Utrzymanie pełnej zmienności zbiorowisk i zachowanie bogactwa florystycznego tych siedlisk wymaga podjęcia zabiegów ochrony czynnej polegającej na usuwaniu drzew i krzewów, koszeniu oraz kontrolowanym wypalaniu.

6120 – głównym zagrożeniem dla istnienia i funkcjonowania ciepłolubnych muraw napiaskowych jest sukcesja wtórna. Utrzymanie pełnej zmienności zbiorowisk i zachowanie bogactwa florystycznego tych siedlisk wymaga podjęcia zabiegów ochrony czynnej polegającej na usuwaniu drzew i krzewów, koszeniu oraz kontrolowanym wypalaniu.

6410 – utrzymanie biotopu w przyrodzie wymaga koniecznie prowadzenia czynnej ochrony. Polega ona na ekstensywnym koszeniu. Zbiór siana powinien być przeprowadzony jesienią, po przekwitnięciu większości roślin, a wysokość koszenia nie powinna być mniejsza niż 10 cm od powierzchni gruntu, gdyż wiele występujących tu gatunków nie znosi zbyt niskiego koszenia.

6510 – ochrona czynna poprzez koszenie (raz lub dwa razy w roku), niezbyt intensywny wypas oraz nawożenie (dawki nawozów powinny być dobierane indywidualnie do siedliska). Zakaz zalesiania, zakaz konserwacji rowów melioracyjnych, zakaz lokalizacji zbiorników retencyjnych.

7140 – ochrona powinna być prowadzona zarówno w sposób czynny jak i bierny. Jej dobór zależy od stanu dynamicznego oraz stanu zachowania konkretnego obiektu. Metody ochrony czynnej: korekta warunków wodnych (podnoszenie poziomu wody w torfowisku za pomocą zastawek lub zasypywania rowów odwadniających), okresowe koszenie fitocenoz opanowanych przez krzewy i drzewa, usuwanie drzewostanu i równoczesne piętrzenie wody.

7220 – metody zachowawcze mające na celu izolowanie kompleksów źródliskowych od wpływów zewnętrznych. Konieczne jest utworzenie strefy buforowej obejmującej całą powierzchnię zlewni bezpośrednią. W obszarze tym należy zaniechać gospodarki prowadzącej do eutrofizacji wód odprowadzanych do obiektu. Optymalnym rozwiązaniem jest ochrona obszaru zasilania wód podziemnych, wiąże się to jednak z trudnościami z identyfikacją zlewni podziemnej i nieraz znacznym jej zasięgiem.

7230 – utrzymanie lub restytucja warunków hydrologicznych przy równoczesnym utrzymaniu tradycyjnych ekstensywnych metod (wypas lub koszenie). Promowanie obecności dzikiej zwierzyny. Szczegółowe metody ochrony muszą być dobrane do indywidualnych cech konkretnych obiektów.

9110, 9130 – bierne metody ochrony umożliwiają zachowanie walorów buczyn o cechach naturalności. Kierunek ten powinien być przyjęty za podstawę planowania ochrony płatów buczyn w rezerwach i parkach narodowych. W lasach gospodarczych zalecane jest stosowanie rębni częściowych lub stopniowych z długim okresem odnowienia. Dla zachowania pełni zróżnicowania ekosystemu należy pozostawiać do naturalnej śmierci części drzew, fragmentów ekosystemu nietkniętych podczas cięć rębnych, a także zapewnić ciągłą obecność w każdym kompleksie starych, rębnych i przeszłorębnych drzewostanów. Z punktu widzenia ochrony kwaśnych buczyn niekorzystne jest do nich wprowadzanie gatunków obcego pochodzenia geograficznego.

9160 – dla ochrony fragmentów grądu, które zachowały charakter zbliżony do naturalnego właściwe jest przestrzeganie zasad ochrony biernej. Bierne metody ochrony dotyczą głównie grądów chronionych rezerwatowo. W lasach gospodarczych należy

ograniczyć preferowanie buka na siedliskach grądowych i hodować na nich drzewostany dębowo-grabowe.

9170 – konsekwentna ochrona bierna powinna być podstawową formą ochrony środkowoeuropejskich łąk w rezerwach. Jeżeli z jakichkolwiek względów utrzymanie łąk grądowych jest potrzebne dla zachowania różnorodności biologicznej, a buk wykazuje wyraźne tendencje ekspansywne, może okazać się potrzebna ochrona czynna, polegająca na ograniczaniu rozprzestrzeniania się tego gatunku i hamowaniu przekształcania się łąk w buczyny. W lasach gospodarczych możliwe są takie formy gospodarki, które będą racjonalnym kompromisem między ochroną ekosystemów łąk a potrzebami gospodarczymi. Celem gospodarki powinny być drzewostany grabowo-dębowe, lokalnie lipowo-dębowe lub grabowo-lipowe.

9190 – w lasach gospodarczych rozsądny jest kompromis między ochroną, a gospodarką, obejmujący zastosowanie dotychczasowych sposobów użytkowania – w tym nawet rębni zupełnych – jednak pod warunkiem równoczesnego prowadzenia unaturalniającej przebudowy: przyjęcia odpowiednich dla zbiorowiska docelowych składów gatunkowych i odstąpienia od preferowania świerka i buka.

91D0 – podstawą wszystkich działań ochronnych jest zachowanie lub przywrócenie stosunków wodnych właściwych dla siedliska. Zaleca się wyłączenie najlepiej zachowanych fragmentów z gospodarki leśnej (włączenie do gospodarstwa specjalnego). Na siedliskach o zmienionych warunkach wodnych, po ich korekcie i w zależności od celu planowanego do osiągnięcia, zabiegi czynnej ochrony mogą polegać na usunięciu z drzewostanu gatunków niepożądanych oraz zmniejszeniu zwarcia podsztytu.

91T0 – nie zostały dotychczas wypracowane skuteczne i sprawdzone metody ochrony borów chrobotkowych, a co więcej – współczesny stan wiedzy o ekologii tego ekosystemu w warunkach Polski nie uprawnia do formułowania zaleceń ochronnych. W warunkach braku skutecznych metod ochrony prowizorycznym zaleceniem jest zabezpieczanie przed bezpośrednim zniszczeniem tych płatów, gdzie ekosystem boru chrobotkowego wykształcił się i zachował. Najlepiej zachowane płaty powinny być wyłączone z użytkowania i zabiegów pielęgnacyjnych i przynajmniej tymczasowo biernie chronione.

91E0 – podstawą ochrony lasów łąkowych jest przede wszystkim ochrona warunków siedliskowych, w których funkcjonuje ten typ ekosystemu, przede wszystkim ochrona

warunków wodnych. Bierna ochrona może być stosowana w lasach rezerwatowych. W lasach gospodarczych korzystne jest zastępowanie rębni częściowej rębniami stopniowymi. Unikać należy wprowadzania gatunków obcych geograficznie oraz gatunków ewidentnie obcych ekologicznie siedliskom łągowym.

Zaplanowane zabiegi powinny mieć na celu zachowanie ciągłości istniejących siedlisk.

Dla siedlisk przyrodniczych zinwentaryzowanych w obszarach ochrony siedlisk przyrodniczych Natura 2000, oraz dla siedlisk przyrodniczych w stanie zachowania A poza obszarami ochrony siedlisk Natura 2000 przyjęto GTD, orientacyjne składy upraw, oraz rodzaje rębni przedstawione w tabeli poniżej.

Tab.49. Gospodarcze typów drzewostanów oraz orientacyjne składy gatunkowe upraw, oraz rodzaje rębni dla poszczególnych typów siedlisk przyrodniczych.

Lp.	Siedlisko przyrodnicze	Kod	TSL	GTD	Orientacyjny skład gatunkowy upraw	Zalecany rodzaj rębni
1	2	3	4	5	6	7
1.	Sosnowy bór chrobotkowy	91T0	Bśw	So	So 90 Brz 10	I/IV/V
2.	Bór bagienny typowy	91D0-2	Bb	So	So 90 Brzom i inne 10	*
			BMb	Brz So	So 60 Brzom i inne 40	
3.	Bory i lasy bagienne	91D0	BMb	So Brz	Brzom 60 So 30 Ol i inne 10	*
				Brz So	So 60 Brzom i inne 40	
4.	Brzeziny bagienne	91D0-1	BMb	SoBrz	Brzom 60 So 30 Ol i inne 10	*
			LMB	SoBrz	Brzom 60 So 30 Ol i inne 10	
5.	Kwaśne buczyny niżowe	9110-1	LMśw	Bk	Bk 90 Db i inne 10	II/III/IV
				Bk*	Bk 70 Db, So i inne 30	
				SoBk*	Bk 50 So 30 Db i inne 20	
			Lśw	Bk	Bk 90 Db i inne 10	
DbBk*	Bk 70 Db i inne 30					
6.	Żyzne buczyny niżowe	9130-1	LMśw	Bk	Bk 80 Db i inne 20	II/III/IV
			Lśw	Bk	Bk 90 Db i inne 10	
			Lw	DbBk*	Bk 60 Db 30 Lp i inne 10	
				Bk	Bk 90 Db i inne 10	
7.	Grąd subatlantycki	9160	LMśw	Db	Db 80 Gb i inne 20	II/III/IV
				SoDbBk*	Bk 50 Db 30 So i inne 20	
				SoGbDb	Db 40 Gb 30 So i inne 30	
			Lśw	Db	Db 80 Gb i inne 20	
				Bdb.	Db 50 Gb 30 Lp i inne 20	
				GbBk	Bk 50 Gb 30 Lp i inne 20	
				LpDb	Dbs 50 Lp 30 Gb i inne 20	
				GbBkDb	Db 40 Bk 30 Gb i inne 30	
				GbDbBk	Bk 40 Db 30 Gb i inne 30	
			Lw	Db	Db 80 Gb i inne 20	
GbDb	Db 60 Gb 30 Lp i inne 10					
8.	Grąd środkowoeuropejski	9170	LMśw	GB Db*	Db 50 Gb 30 Bk, Lp i inne 20	III/IV
			Lśw	LpGbDb*	Db 40 Gb 30 Lp 20 Kl.P i inne 10	
9.	Śródładowe kwaśne dąbrowy	9190-2	BMśw	DbSo*	So 50 Db 30 Bk i inne 20	II/III
				SoDb	Db 50 So 30 Bk i inne 20	

Lp.	Siedlisko przyrodnicze	Kod	TSL	GTD	Orientacyjny skład gatunkowy upraw	Zalecany rodzaj rębni
1	2	3	4	5	6	7
			LMśw	BkDb	Db 50 Bk 30 So i inne 20	
				SoDb	Db 50 So 30 Bk i inne 20	
			LMw	SoDb	Db 50 So 30 Brz i inne 20	
			Lśw	BkDb	Db 50 Bk 30 Lp i inne 20	
				Db	Db 80 Bk i inne 20	
			DbBk	Bk 50 Db 30 Lp i inne 20		
10.	Łęgi olszowe, olszowo-jesionowe i jesionowe	91E0-b	LMw	OIJ	Js 50 OI 30 Brz i inne 20	I/II/III
				JsOI	OI 50 Js 30 Brz i inne 20	
			Lw	OIJ	Js 50 OI 30 Brz i inne 20	
				JsDb	Db 50 Js 30 Wz i inne 20	
				DbJs	Js 50 Db 40 OI i inne 10	
				DbOI	OI 50 Db 30 Wz i inne 20	
			OIJ	OIdb	Db 50 OI 30 Wz i inne 20	
				JsOI	OI 60 Js 30 Brz i inne 10	
			OIJ	OIJ	Js 60 OI 30 Brz i inne 10	
			OI	OI	OI 90 Js i inne 10	
Lw	JsWz	Wz 40 Js 30 Db i inne 30	II/III			

ad.1	Sosnowy bór chrobotkowy	Rębnia I dopuszczalna, w przypadku, gdy płat siedliska przekracza 30 ha. Pozostawianie na zrębie biogrupy należy wyznaczać w najlepiej zachowanych fragmentach siedliska.
ad.5	Kwaśne buczyny niżowe	Głównym GTD jest wariant Bk, z 90 % udziałem Bk w składzie uprawy. Dla siedlisk przyrodniczych w stanie zachowania „C” dopuszcza się pozostałe warianty oznaczone - *.
ad.6	Żyzne buczyny niżowe	Głównym GTD jest wariant Bk, natomiast Db Bk dopuszcza się dla siedlisk przyrodniczych w stanie zachowania „C”.
ad.7	Grąd subatlantycki	Grab wprowadzić w zmieszaniu grupowym lub drobnokępowym. Na LMśw zasadniczym GTD jest Db, pozostałe, tj. SoDbBk oraz SoGbDb dopuszcza się dla siedlisk przyrodniczych w stanie zachowania „C”.
ad.8	Grąd środkowo europejski	Grab wprowadzić w zmieszaniu grupowym lub drobnokępowym.
ad.9	Śródładowe kwaśne dąbrowy	Przyjęty dla BMśw GTD Db So dopuszcza się tylko dla siedlisk przyrodniczych w stanie zachowania „C”.

Symbol „*“ - w przypadku rębni oznacza zakaz użytkowania rębno, pozostawienie drzew do śmierci fizjologicznej celem wzbogacenia próchnicy, sprzyjanie odnowieniu naturalnemu.
Na siedliskach przyrodniczych zlokalizowanych na stokach o stromym nachyleniu, w obrzeżach wód i cieków wodnych, odstąpić od użytkowania rębno.

Ponadto wszystkie drzewostany, w których zinwentaryzowano siedliska przyrodnicze w stanie zachowania A zaliczono do gospodarstwa specjalnego.

- Drzewa cenne**

Na terenie Nadleśnictwa Drawno znajduje się wiele cennych drzew, które ze względu na swe położenie (oddalone od dróg, rosnące wewnątrz drzewostanów) nie przedstawia się jako proponowane pomniki przyrody. Należy prowadzić bieżącą inwentaryzację drzew osiągających rozmiary pomnikowe. Nie należy ich wycinać i uszkadzać. Nie powinno wprowadzać się istotnych zmian w otoczeniu drzew (w promieniu do 10 m). Po fizjologicznej śmierci należy je pozostawić na miejscu aż do naturalnego rozkładu.

Tab.50. Wykaz cennych drzew znajdujących się na terenie Nadleśnictwa Drawno.

Lp.	Oddz., pododdz.	Leśnictwo	Gatunek	Lokalizacja	Liczba
Obręb Drawno					
1.	41 a	Prostynia	Dąb szypułkowy	SE	1
Obręb Kiełpino					
2.	2 b	Żółwino	Czereśnia ptasia	W	2
3.	7 a	Żółwino	Dąb szypułkowy	SW	1
4.	7 h	Żółwino	Czereśnia ptasia	NE	1
5.	44 d	Żółwino	Klon jawor	-	5
6.	44 d	Żółwino	Czereśnia ptasia	-	-
7.	74 b	Kiełpino	Cis pospolity	C	50
8.	82 i	Kiełpino	Sosna zwyczajna	SW	1
9.	88 c	Kiełpino	Dąb szypułkowy	N	4
10.	96 k	Kiełpino	Dąb szypułkowy	NW	1
11.	97 l	Kiełpino	Dąb szypułkowy	SE	1
12.	107 i	Kiełpino	Dąb szypułkowy	NW	1
13.	107 r	Kiełpino	Dąb szypułkowy	W	1
14.	114 i	Kiełpino	Dąb szypułkowy	NE	1
15.	117 b	Kiełpino	Sosna zwyczajna	W	1
16.	179 k	Kiełpino	Grusza pospolita	N	1
17.	206 b	Kołki	Dąb szypułkowy	N	1
18.	207 d	Kołki	Dąb szypułkowy	C	1
19.	208 l	Kołki	Sosna zwyczajna	N	1
20.	217 b	Kołki	Dąb szypułkowy	NE	1
Obręb Dominikowo					
21.	60 c	Dominikowo	Grusza pospolita	SW	4
22.	186 f	Międzybór	Dąb szypułkowy	S	1

- Zadrzewienia i remizy**

Zadrzewienia i remizy pełnią ważną funkcję biocenotyczną. Jako nie użytkowane enklawy stanowią spokojne miejsca bytowania zwierząt oraz miejsca spontanicznego rozwoju roślinności.

W Nadleśnictwie Drawno zgodnie z ewidencją stwierdzono 107 zadrzewień o łącznej powierzchni 61,32 ha.

Tab.51. Zestawienie zadrzewień.

Lp.	Oddz., pododdz.	Pow. [ha]	Lp.	Oddz., pododdz.	Pow. [ha]
Obwód Drawno					
1.	29A a	0,12	25.	131 l	0,57
2.	33 m	1,40	26.	201 f	0,24
3.	34 g	2,24	27.	292 k	0,35
4.	41A c	0,12	28.	116B a	0,57
5.	41A f	0,13	29.	116B d	0,73
6.	41A g	0,17	30.	116B h	0,80
7.	41A i	0,41	31.	140 k	0,56
8.	41A k	0,32	32.	140 l	1,12
9.	41A l	0,30	33.	141 b	0,19
10.	41A r	0,07	34.	141 g	0,09
11.	41A t	0,71	35.	141 k	0,44
12.	41A x	0,13	36.	141 m	0,79
13.	45 b	1,96	37.	145 k	0,05
14.	46 b	4,70	38.	149 i	1,00
15.	47 d	0,12	39.	239 f	0,18
16.	47 i	0,06	40.	239 g	0,23
17.	55A d	0,58	41.	239 h	0,15
18.	55A f	0,29	42.	239 i	0,67
19.	55A h	0,07	43.	239 j	0,08
20.	55A j	0,28	44.	239 k	0,23
21.	55A l	0,15	45.	294 x	0,16
22.	92 k	0,26	46.	316 f	0,35
23.	106 c	0,45	47.	317 b	0,32
24.	116A c	0,33	48.	342 c	0,53
Obwód Kiełpino					
49.	7 f	1,04	72.	186 j	0,17
50.	20 p	0,49	73.	186 k	1,40
51.	36 b	0,30	74.	194 a	0,52
52.	82 a	0,64	75.	194 p	0,38
53.	82 d	0,41	76.	195 k	0,17
54.	124 m	0,09	77.	195 m	0,62
55.	125 o	1,06	78.	206 i	0,85
56.	126 d	0,06	79.	207 g	0,86
57.	126 o	0,39	80.	207 j	0,69
58.	126 p	0,06	81.	211 k	0,58
59.	128 m	1,37	82.	218 g	0,21
60.	142 g	0,45	83.	219 b	0,06
61.	142 j	1,02	84.	219 r	0,15
62.	142 l	0,06	85.	219 s	0,65
63.	144 i	0,30	86.	219 w	1,06
64.	146 c	0,25	87.	219 x	0,13
65.	175 a	1,11	88.	219 y	0,23
66.	175 c	3,15	89.	219 ax	0,23
67.	175 i	0,06	90.	220 f	0,49
68.	175 o	0,80	91.	220 l	0,03

Lp.	Oddz., pododdz.	Pow. [ha]	Lp.	Oddz., pododdz.	Pow. [ha]
69.	176 b	0,23	92.	226 b	1,27
70.	176 p	1,03	93.	234 p	2,48
71.	181 h	2,33	94.	235 l	1,06
Obręb Dominikowo					
95.	3 f	0,43	102.	85 m	0,20
96.	10 c	0,58	103.	108 i	0,38
97.	10 m	0,12	104.	108 m	0,34
98.	35 b	0,23	105.	109 h	0,55
99.	58 f	0,46	116.	109 j	0,25
100.	59 b	0,46	107.	131 l	0,09
101.	64 a	0,47	RAZEM		61,32

W Nadleśnictwie Drawno zgodnie z ewidencją stwierdzono 7 remiz o łącznej powierzchni 4,52 ha.

Tab.52. Zestawienie remiz.

Lp.	Oddz., pododdz.	Pow. [ha]
Obręb Drawno		
1.	26 b	0,82
2.	34 c	0,97
Obręb Kiełpino		
3.	55 g	0,20
4.	237 d	0,45
Obręb Dominikowo		
5.	53 c	0,50
6.	78 f	0,74
7.	79 g	0,84
Razem		4,52

Remiz, jako powierzchni nie tworzących osobnych wydziełów stwierdzono 26 szt., o łącznej powierzchni 3,75 ha.

Tab.53. Zestawienie remiz jako powierzchni nie tworzących wydziełów.

Lp.	Oddz., pododdz.	Lokalizacja	Pow. [ha]
Obręb Drawno			
1.	6 h	C	0,05
2.	33 c	S	0,11
3.	58 g	C	0,1
4.	149 c	SE	0,30

Lp.	Oddz., pododdz.	Lokalizacja	Pow. [ha]
5.	185 b	SE	0,40
6.	193 b	SW	0,15
7.	210 i	N	0,15
8.	222 j	SE	0,43
9.	232 c	NW	0,22
10.	263 g	E	0,10
11.	292 d	N	0,10
Obręb Kiełpino			
12.	15 b	W	0,07
13.	20 k	NW	0,07
14.	79 a	SE	0,10
15.	90 c	S	0,10
16.	105 g	C	0,15
17.	105 g	S	0,07
18.	124 d	E	0,15
19.	156 p	C	0,05
20.	177 a	S	0,06
21.	232 b	E	0,05
Obręb Dominikowo			
22.	46 a	E	0,08
23.	46 a	W	0,10
24.	46 c	W	0,09
25.	123 a	N	0,10
26.	180 o	SW	0,40
SUMA			3,75

- **Grunty pozostawione do naturalnej sukcesji**

W Nadleśnictwie Drawno pozostawiono grunty do naturalnej sukcesji w 35 wydzieleniach o łącznej powierzchni 52,04 ha. Obejmują one grunty gdzie nie planuje się zabiegów gospodarczych z uwagi na ich rolę w ekosystemie oraz uwarunkowania lokalne. Wykaz takich powierzchni przedstawiają poniższe tabele:

Tab.54. Wykaz gruntów przeznaczonych do naturalnej sukcesji w Nadleśnictwie Drawno.

L.p.	Oddział, pododdział	Pow.	Siedlisko	Gospodarstwo	Opis: Podsz, podr.- pokrycie Przest.- m ³
Obręb Drawno					
1.	32 g	1,67	LW	OCHR	Przest- 77
2.	32 j	1,13	LMB	SPECJ	Przest- 15
3.	75 d	2,27	LMW	OCHR	Przest- 32
4.	84 f	3,71	OL	SPECJ	Podsz.- 0,1;

L.p.	Oddział, pododdział	Pow.	Siedlisko	Gospodarstwo	Opis: Podsz, podr.- pokrycie Przest.- m ³
					Przest- 23
5.	85 a	6,18	OL	OCHR	Przest- 5
6.	86 d	1,29	OL	OCHR	Podsz.- 0,1; Przest- 11
7.	112 a	0,67	OL	SPECJ	Podsz.- 0,6; Przest- 50
8.	112 g	1,13	OL	OCHR	Przest.- 14
9.	152 a	1,18	LMW	SPECJ	Podsz.- 0,7; Przest- 135
10.	154 a	0,60	LMW	SPECJ	Podsz.- 0,5; Przest- 10
11.	157A d	0,92	BMŚW	SPECJ	Przest- 10
12.	157A g	0,35	OL	SPECJ	-
13.	158 d	0,98	BMB	SPECJ	Podsz.- 0,7; Przest- 135
14.	223 d	1,75	LMW	OCHR	Przest- 40
15.	268 l	0,73	BMW	OCHR	Podsz.- 0,1
16.	288 a	1,45	BMW	OCHR	Przest- 7; Podsz.-0,2
17.	334 g	0,46	BMW	OCHR	Podsz.- 0,2
18.	335 b	0,97	BMW	OCHR	Podsz.- 0,1; Przest- 7
19.	348 f	5,22	BMB	SPECJ	-
20.	399 d	2,23	BMŚW	OCHR	Podsz.- 0,3; Przest- 135
Obwód Kiełpino					
21.	84 l	2,88	LMW	OCHR	Podsz.- 0,4; Przest- 20
22.	85 c	1,67	OL	SPECJ	Podsz.- 0,4; Przest- 30
23.	118 b	2,67	OL	OCHR	Podsz.- 0,9; Przest- 30
24.	184 x	0,39	BMŚW	OCHR	Podsz.- 0,3
25.	197 g	0,73	LMB	SPECJ	Podsz.- 0,2; Przest- 8
26.	212 m	0,51	OL	OCHR	Podsz.- 0,4; Przest- 4
27.	213 m	2,37	OL	OCHR	Podsz.- 0,3; Przest- 43
28.	220 o	1,19	OL	OCHR	Podsz.- 0,8; Przest- 255
29.	222 i	1,12	OL	OCHR	Podsz.- 0,3; Przest- 18
30.	232 p	1,29	OL	SPECJ	Przest- 110
Obwód Dominikowo					
31.	111 b	0,71	OL	SPECJ	-
32.	147 k	0,53	OL	SPECJ	Podsz.- 0,1; Przest- 25
33.	163 c	0,35	OL	SPECJ	Przest- 15
34.	165 m	0,61	OL	SPECJ	Podsz.- 0,1;

L.p.	Oddział, pododdział	Pow.	Siedlisko	Gospodarstwo	Opis: Podsz, podr.- pokrycie Przest.- m ³
					Przest- 100
35.	180 n	0,13	OL	SPECJ	Przest- 18
SUMA		52,04			

- **Ostoje ksylobiontów**

Ostoje ksylobiontów dla Nadleśnictwa ustala się celem:

- skutecznej ochrony zasobów rozkładającego się drewna i związanych z nim rzadkich gatunków grzybów, roślin i zwierząt,
- zwiększenia bioróżnorodności w ekosystemach leśnych oraz zwiększenia tzw. oporu środowiska, przez poprawę warunków bytowania i rozwoju organizmów związanych z rozkładającym się drewnem,
- realizacji procedur służących pozostawianiu w lesie posuszu i rozkładającego się martwego drewna w formie grubizny i drzew dziuplastych.

Decyzja Nr 22 Dyrektora Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Szczecinie z dnia 10.07. 2008 r. w sprawie uznania wybranych powierzchni za obszary stanowiące ostoje ksylobiontów w oparciu o Zarządzenie nr 11 Dyrektora Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Szczecinie z dnia 3 grudnia 2007 r. w sprawie ochrony zasobów rozkładającego się drewna w ekosystemach leśnych na terenie RDLP Szczecin zatwierdza wykaz powierzchni chroniących ostoje ksylobiontów.

Tab.55. Ostoje ksylobiontów w Nadleśnictwie Drawno.

Nadleśnictwo Drawno	Pow. jeśli część wydzielenia to pow. zred. [ha]	Miąższość martwego drewna [m ³]		
		IGLASTE	LIŚCIASTE	RAZEM
Drawno	325,14	174	1962	2136

- **Bagna**

Na terenie Nadleśnictwa Drawno występują 338 osobno wydzielone bagna. Tereny bagienne zajmują ogólną powierzchnię **625,88 ha**, co stanowi **2,9 %**, ogólnej pow. nadleśnictwa. Jest to, więc znacząca powierzchnia. Prócz bagien ewidencyjnych występują bagna nie tworzące wydzielen taksacyjnych. Bagien nie stanowiących wydzielen na terenie Nadleśnictwa znajduje się 360 sztuk o łącznej powierzchni 41,42 ha. Ważność tych biotopów

i ich znaczenie dla ekosystemu jest oczywista. Bagna-mokradła najczęściej położone są w nieckach terenowych, w przedłużeniach rynien jeziornych itp. stanowią enklawy wśród leśnych siedlisk świeżych.

Ryc.51. Śródleśne bagna w leśnictwie Prostynia. (fot. Radosław Parkoła).

Wskazania ochronne:

- bagna wyłączone są z prowadzenia zabiegów hodowlanych;
- nie odwadniać;
- wokół bagien i siedlisk bagiennych należy pozostawiać 20-30 m pas ochronny w drzewostanach przeznaczonych do użytkowania rębego.

W obrębie Drawno znajdują się 153 bagna stanowiące wydzielienia literowane o łącznej powierzchni 349,57 ha.

Tab.56. Wykaz bagien ewidencyjnych w obrębie Drawno.

Obręb Drawno							
Oddział, pododdział	Pow. [ha]	Oddział, pododdział	Pow. [ha]	Oddział, pododdział	Pow. [ha]	Oddział, pododdział	Pow. [ha]
1k	13,34	50d	0,97	121b	0,34	282d	1,41
2a	1,94	55b	1,23	123a	0,98	283f	4,77
2c	0,64	55h	1,37	124k	0,72	294w	0,80
3a	1,76	55A a	20,05	128k	0,36	300g	0,44
4c	0,60	55A b	1,02	129f	0,52	301f	0,65
5a	0,30	56A d	0,60	130A h	2,15	307h	0,32
6a	2,10	56A f	1,18	130B p	0,13	310i	0,35
7a	1,81	59j	0,39	131a	0,50	312d	3,05

Obwód Drawno							
Oddział, pododdział	Pow. [ha]	Oddział, pododdział	Pow. [ha]	Oddział, pododdział	Pow. [ha]	Oddział, pododdział	Pow. [ha]
7i	0,55	59m	0,32	141f	0,14	313a	2,34
13t	9,12	60c	3,17	146d	0,18	327c	3,00
15i	4,03	60p	1,36	149g	0,48	328c	3,24
15k	1,33	66k	0,49	149k	1,59	331f	0,60
16l	2,35	67b	3,81	150b	1,00	334h	0,86
17g	0,77	69c	0,28	150d	0,32	335c	2,18
18b	1,01	70c	4,81	150g	0,65	341c	0,25
19b	4,80	75f	2,08	155a	5,43	345c	0,25
20a	2,65	76c	0,64	157c	0,92	347i	0,76
21b	1,53	76h	0,72	157h	1,29	348d	1,03
21f	0,59	77a	6,52	157A c	3,15	348g	2,10
21g	0,34	78d	0,37	158i	1,46	349b	1,77
23f	0,32	78f	1,51	159A b	0,73	349g	1,65
24d	0,28	79c	3,16	159A f	0,53	350a	0,44
24g	0,27	80b	4,00	168d	4,28	350f	3,46
29A b	25,19	81c	2,17	202c	0,60	355c	0,90
31h	1,45	82d	0,63	202f	0,31	358c	0,25
32d	5,20	84a	2,25	202h	0,94	371f	0,27
33f	1,19	85A a	2,60	202l	0,50	371g	0,25
33l	4,08	87b	0,32	204d	1,68	372c	2,10
37f	2,08	91b	3,32	224h	0,25	372g	0,25
38d	0,46	92c	0,56	238c	1,54	373b	0,37
41A a	23,44	93g	2,30	238A b	0,68	373f	4,14
41A m	1,59	102g	0,32	239cx	0,42	374c	1,54
41A p	0,23	102k	0,23	241g	0,46	378b	1,64
41A s	2,50	110i	7,22	242i	0,27	378d	0,27
44b	0,85	116c	0,31	262b	0,46	391d	2,22
45a	19,63	116d	1,15	267j	0,38	392b	5,66
46h	4,79	116B c	2,03	268i	0,86	-	-
47j	0,32	116B g	22,21	268j	0,30	-	-
50b	2,09	120f	0,88	275f	0,42	-	-

W obrębie Kiełpino znajdują się 144 bagna stanowiące wydzielenia literowane o łącznej powierzchni 240,13 ha.

Tab.57. Wykaz bagien ewidencyjnych w obrębie Kiełpino.

Obwód Kiełpino							
Oddział, pododdział	Pow. [ha]	Oddział, pododdział	Pow. [ha]	Oddział, pododdział	Pow. [ha]	Oddział, pododdział	Pow. [ha]
3k	2,31	79o	0,40	125l	0,08	219k	0,07
7j	0,63	81b	0,63	125n	0,10	219l	0,21
8f	0,78	84f	0,44	126y	0,37	219o	0,02
9f	2,39	84g	0,12	126z	0,32	220h	0,15
10d	0,87	84h	0,98	127l	3,96	220j	0,02
12f	1,25	84i	0,26	136l	0,37	220m	0,05
12h	2,06	84j	0,66	137h	1,75	220p	0,12
13d	1,31	85i	3,81	138f	1,20	222m	0,11
15j	2,20	89c	0,68	147h	1,53	222n	0,64
20c	1,10	97k	0,20	153g	0,48	223g	0,50
20h	0,55	98h	0,82	156k	1,40	223i	2,97
20j	0,42	98i	0,54	156l	2,79	223o	0,59

Obręb Kiełpino							
Oddział, pododdział	Pow. [ha]	Oddział, pododdział	Pow. [ha]	Oddział, pododdział	Pow. [ha]	Oddział, pododdział	Pow. [ha]
20m	0,29	99g	3,08	157d	5,39	223w	3,36
20o	0,79	100d	2,09	178a	14,35	224d	0,19
20r	0,27	100f	15,35	184n	0,32	224g	1,69
20y	0,25	101g	17,34	184p	0,46	225d	0,29
26r	0,23	103k	0,48	185k	7,99	225h	0,33
26y	0,54	104g	9,58	189k	1,14	226j	1,34
28b	2,64	105h	1,29	191h	0,47	226l	0,22
28i	0,43	109a	4,74	192c	1,97	227b	2,03
29h	0,74	109d	7,81	192f	0,33	227c	5,79
37b	7,11	109n	1,26	193f	0,30	228a	0,95
38a	1,42	110a	7,78	194m	0,25	228d	0,25
38c	3,28	112b	3,54	195j	0,23	229g	0,80
42j	3,40	118c	0,82	195n	0,01	230c	1,10
50c	1,70	118d	3,08	207c	1,34	230j	0,30
58l	6,15	119h	0,24	211g	0,79	231k	0,04
63c	2,60	119i	0,36	212h	0,60	233j	0,33
63f	3,87	124c	0,03	213j	0,33	234o	0,13
63g	2,06	124f	0,52	213n	1,05	234s	0,55
63h	5,33	124g	5,78	218i	0,09	234t	0,09
73f	0,25	124i	1,94	219d	0,13	234w	0,16
74f	0,22	125c	0,03	219f	0,01	235c	0,54
74g	0,69	125f	2,72	219g	0,02	236g	0,06
77j	0,32	125h	0,39	219h	0,16	236r	0,23
79i	0,57	125i	0,74	219i	0,03	238l	0,25

W obrębie Dominikowo znajdują się 41 bagna stanowiące wydzielienia literowane o łącznej powierzchni 36,18 ha.

Tab.58. Wykaz bagien ewidencyjnych w obrębie Dominikowo.

Obręb Dominikowo							
Oddział, pododdział	Pow. [ha]	Oddział, pododdział	Pow. [ha]	Oddział, pododdział	Pow. [ha]	Oddział, pododdział	Pow. [ha]
3a	2,83	54g	0,31	85k	0,35	112f	0,16
10a	1,11	55j	0,40	85l	0,75	113d	1,81
18a	0,78	59c	0,19	85r	0,33	143g	0,58
21d	0,54	62b	1,94	85s	0,08	163k	0,40
21h	0,29	62d	0,94	87g	0,78	163o	0,32
22b	0,51	64j	3,75	110j	0,42	179l	0,25
35c	1,38	65i	2,75	111c	2,58	191d	0,36
36f	0,64	67d	0,36	111f	0,17	195c	0,36
53i	1,42	81d	1,54	111g	0,20	-	-
53l	0,47	82b	0,71	112b	1,68	-	-
53m	0,99	82c	0,67	112d	0,08	-	-

W obrębie Drawno znajduje się 196 bagien nie stanowiących wydzieleni, o łącznej powierzchni 24,13 ha.

Tab.59. Wykaz bagien nie stanowiących wydzieleń w obrębie Drawno.

Obręb Drawno							
Oddział, pododdział	Pow. [ha]	Oddział, pododdział	Pow. [ha]	Oddział, pododdział	Pow. [ha]	Oddział, pododdział	Pow. [ha]
6f	0,05	74f	0,18	160c	0,03	294k	0,1
13h	0,05	75b	0,25	160g	0,05	294k	0,4
13n	0,05	76g	0,05	161f	0,02	301c	0,1
14c	0,17	77b	0,15	202d	0,19	305a	0,1
17f	0,45	81a	0,08	202g	0,14	307g	0,4
17i	0,05	81a	0,05	202g	0,14	309a	0,15
18c	0,17	82f	0,06	203g	0,06	309b	0,2
18d	0,15	88c	0,15	221a	0,14	316b	0,12
18g	0,02	88c	0,04	222d	0,27	316b	0,04
22i	0,23	89c	0,06	222d	0,08	322b	0,05
25c	0,08	91f	0,1	224g	0,21	331c	0,05
27c	0,15	92a	0,05	238a	0,15	332b	0,1
28c	0,25	101i	0,05	239dx	0,16	332b	0,05
28d	0,12	102b	0,04	243i	0,1	332b	0,15
31d	0,05	105k	0,2	246j	0,1	342a	0,1
31k	0,05	105k	0,25	246j	0,05	345d	0,1
32a	0,10	105k	0,3	252g	0,05	347g	0,1
32b	0,15	116f	0,15	259a	0,18	347h	0,1
32b	0,08	117a	0,25	262a	0,1	349c	0,3
32c	0,04	119g	0,1	262a	0,06	353b	0,2
32h	0,09	121c	0,05	262a	0,18	357c	0,15
32i	0,10	121c	0,05	266a	0,05	361a	0,08
34d	0,26	121c	0,05	266a	0,35	363d	0,05
34d	0,14	121d	0,25	267h	0,2	370d	0,04
34f	0,11	124g	0,05	267h	0,05	371d	0,1
34f	0,15	130Aj	0,12	267h	0,05	372a	0,45
35c	0,11	130Bc	0,05	267i	0,1	372h	0,05
35d	0,07	131g	0,05	268f	0,04	372h	0,05
35d	0,03	131s	0,15	268g	0,06	373a	0,15
37d	0,07	133b	0,15	268h	0,24	375f	0,25
38c	0,07	133c	0,1	268k	0,12	375f	0,08
41f	0,10	138b	0,1	268k	0,13	376c	0,02
42c	0,30	138b	0,2	268m	0,06	377b	0,1
43c	0,05	142i	0,06	271c	0,16	378c	0,1
47f	0,04	147b	0,05	271h	0,16	381d	0,25
48c	0,07	149j	0,06	271h	0,14	381j	0,35
49j	0,15	149j	0,05	272a	0,25	382a	0,25
49j	0,12	150a	0,1	274h	0,05	395c	0,1
55d	0,10	150c	0,05	275a	0,1	395c	0,2
55f	0,05	154a	0,1	275b	0,1	395d	0,15
55i	0,05	157a	0,15	280c	0,21	395d	0,35
56d	0,05	159i	0,25	283d	0,05	395d	0,05
56d	0,1	159Aa	0,05	283g	0,25	399a	0,1
59g	0,03	159Ad	0,15	284d	0,1	399b	0,35
59h	0,03	159Ad	0,1	287d	0,05	399f	0,2
66j	0,15	159Ag	0,1	287d	0,15	48l	0,04
69b	0,2	159Ag	0,05	287j	0,05	50a	0,15
70h	0,1	160b	0,03	292g	0,05	102h	0,07
202g	0,14	239bx	0,07	282f	0,06	331d	0,25

W obrębie Kiełpino znajduje się 129 bagien nie stanowiących wydzieleń, o łącznej powierzchni 13,62 ha.

Tab.60. Wykaz bagien nie stanowiących wydzieleń w obrębie Kiełpino.

Obręb Kiełpino							
Oddział, pododdział	Pow. [ha]	Oddział, pododdział	Pow. [ha]	Oddział, pododdział	Pow. [ha]	Oddział, pododdział	Pow. [ha]
2b	0,2	20x	0,06	99c	0,1	179a	0,15
2h	0,08	21c	0,1	99c	0,07	187f	0,24
2i	0,14	21c	0,05	100a	0,07	194k	0,06
2j	0,1	23g	0,1	102d	0,03	195a	0,08
2k	0,05	26k	0,2	102d	0,06	196g	0,1
3d	0,07	29c	0,25	104b	0,2	200k	0,1
3f	0,05	42k	0,1	104b	0,03	200l	0,2
3f	0,05	42k	0,1	104b	0,04	200l	0,05
4f	0,1	44a	0,05	105a	0,07	203j	0,23
6a	0,07	44b	0,1	111b	0,07	210l	0,05
7a	0,1	44b	0,1	122c	0,02	215c	0,08
7a	0,05	44d	0,2	125a	0,03	216a	0,1
7a	0,3	49i	0,1	127g	0,03	216b	0,15
7a	0,05	63l	0,04	127h	0,05	216c	0,12
7c	0,05	65b	0,15	131i	0,05	216d	0,25
7i	0,07	67c	0,15	131i	0,1	217a	0,07
7i	0,05	68a	0,07	131i	0,05	217b	0,2
8a	0,2	73b	0,15	140k	0,06	221g	0,05
9d	0,05	74b	0,2	141i	0,06	222b	0,05
9g	0,1	74b	0,1	141i	0,04	228o	0,14
10c	0,05	79l	0,2	141i	0,03	230m	0,08
12i	0,1	79l	0,15	141i	0,04	230p	0,36
15d	0,07	79l	0,15	142h	0,1	232k	0,1
15d	0,05	80a	0,15	151c	0,1	233m	0,05
15d	0,08	84a	0,1	153i	0,1	234b	0,2
15k	0,05	84a	0,06	153i	0,25	238b	0,1
20g	0,08	84d	0,1	154c	0,2	238b	0,1
20s	0,06	84m	0,25	172a	0,38	238b	0,15
20t	0,08	84m	0,3	174h	0,1	238b	0,05
20x	0,2	84m	0,1	177g	0,04	238b	0,05
20x	0,08	97l	0,08	177g	0,03	-	-
20x	0,08	98g	0,03	177i	0,05	-	-
102g	0,16	238i	0,1	238b	0,05	-	-

W obrębie Dominikowo znajdują się 42 bagna nie stanowiące wydzieleń, o łącznej powierzchni 4,47 ha.

Tab.61. Wykaz bagien nie stanowiących wydzieleń w obrębie Dominikowo.

Obręb Dominikowo							
Oddział, pododdział	Pow. [ha]	Oddział, pododdział	Pow. [ha]	Oddział, pododdział	Pow. [ha]	Oddział, pododdział	Pow. [ha]
2d	0,12	53j	0,04	62a	0,06	122a	0,06
19f	0,06	54i	0,08	62c	0,15	147f	0,30
20a	0,18	54j	0,04	67f	0,04	178h	0,15
28g	0,03	54j	0,04	79d	0,05	178i	0,3
33b	0,07	55g	0,1	82d	0,05	180p	0,1
35j	0,05	55i	0,05	82d	0,1	184i	0,17
50a	0,1	55k	0,05	82f	0,05	193c	0,11
50h	0,1	58b	0,05	86c	0,15	194d	0,13
50k	0,13	60d	0,1	86c	0,08	196f	0,27
52i	0,15	61b	0,2	86i	0,08	-	-
53j	0,07	62a	0,06	110c	0,2	-	-

- **Źródlika**

Źródlika, naturalne wycieki wodne występują w formie enklaw na olsach, olsach jesionowych, lasach wilgotnych, na zboczach, skarpach itp.

Tab.62. Wykaz stwierdzonych źródeł w Nadleśnictwie Drawno.

Lp.	Oddz., pododdz.	Lokalizacja	Liczba
Obręb Kiełpino			
1.	27 g		1
2.	29 b		1
Obręb Dominikowo			
3.	161 a		1
4.	191 b	C	1

Wskazania ochronne dla źródeł:

- w pobliżu źródeł rezygnować z zabiegów hodowlanych;
- w przypadku drzewostanów zakwalifikowanych do użytkowania rębnego wokół źródeł pozostawiać pas ochronny szer. 20- 30 m;
- chronić w czasie zrywki drewna,
- zachować szczególnej ochronie.

- **Aleje**

Na terenie Nadleśnictwa zlokalizowano trzy aleje drzew w Obrębie Kiełpino:

1. Oddział 19/20 – droga graniczna obsadzona Ksz, Kl, Js, Brz, Tp w wieku ok. 110 lat.
2. Oddział 131d – droga obsadzona bukiem (140 lat) o ciekawie ukształtowanych pniach.
3. Oddział 191, 192 – droga z Kiełpina do osady Kostrzewa (Jakubówka) obsadzona Lp, Ksz, Kl w wieku ok. 90 – 110 lat.

- **Drzewa mateczne**

Na terenie Nadleśnictwa Drawno uznano 14 drzew matecznych, w tym:

Tab.63. Wykaz drzew matecznych w Nadleśnictwie Drawno.

Oddz.poddz.	Gat.-liczba	Nr w rej.IBL
Obręb Drawno		
246 h	So – 1 szt.	nr 5972
300 b	So – 2 szt.	nr 4057, 4846
387 b	So – 1 szt.	nr 5971
Obręb Kiełpino		
152 f	So – 1 szt.	nr 4847
Obręb Dominikowo		
176 f	So – 1 szt.	nr 4059

173 g	So – 3 szt.	nr 5968, 5969, 5970
185 l	So – 1 szt.	nr 4844
185 k	So – 1 szt.	nr 4845
179 f	So – 1 szt.	nr 5967
165 h	So – 1 szt.	nr 5965
165 g	So – 1 szt.	nr 5966
Razem	14 szt.	

- **Wyłączone drzewostany nasienne**

Na terenie Nadleśnictwa Drawno uznano wyłączony drzewostany nasienny, znajdujący się w obrębie Kiełpino:

WDN So poddz.- 152 f - 3,25 ha

WDN So poddz.- 152 g - 7,70 ha

Powierzchnia i lokalizacja WDN jest zgodna z aktualnym rejestrem wyłączonych drzewostanów nasiennych w RDLP Szczecin.

- **Gospodarcze drzewostany nasienne**

W Nadleśnictwie Drawno uznano 372,40 ha gospodarczych drzewostanów nasiennych (75 wydzieleń). W obrębie Drawno zajmują powierzchnię 125,49 ha (31 wydzieleń), w obrębie Kiełpino zajmują powierzchnię 185,32 ha (31 wydzieleń), natomiast w obrębie Dominikowo zajmują powierzchnię 61,59 ha (13 wydzieleń).

Gospodarcze drzewostany nasienne cechuje dobra jakość hodowlana i techniczna.

1. Cenne obiekty dziedzictwa kulturowego na terenie Nadleśnictwa Drawno

- **Zespół Parkowo Dworski**

Zespoły parkowo – dworskie są z reguły położone na terenach podworskich, przykościelnych. Zwracają uwagę swym pięknem, a także nagromadzeniem rzadkich gatunków roślin. Charakterystyczne dla tych założeń jest występowanie licznych starych drzew, zarówno rodzimych jak i egzotycznych gatunków.

Na gruntach Nadleśnictwa Drawno w miejscowości Kiełpino znajduje się obiekt:

- **Dworek myśliwski** wpisany do księgi rejestru zabytków decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie z dnia 12 września 1958 r., KI-V-0/75/58, pod nr 322 oraz,

- **park dworski** wpisany do księgi rejestru zabytków decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie z dnia 7 grudnia 2004 r., DZ-4200/44/O/03/2004 pod nr 186.

Powyższy obiekt wpisany został do księgi rejestru zabytków województwa zachodniopomorskiego pod nr A-584 jako **zespół dworsko parkowy** w miejscowości Kiełpino, gm. Drawno pow. Choszczno.

Tab.64. Zespół dworsko parkowy w Nadleśnictwie Drawno.

Lp.	Nazwa	Oddz. pododdz.	Rodzaj pow.	Pow.	Nr z rejestru ewidencji zabytków
1.	Zespół Dworsko Parkowy w Kiełpinie	175 a	ZADRZEW	1,11	A 186 z 7.12..2004
		175 c	ZADRZEW	3,15	
		175 d	R	1,13	
		175 f	INNE BUD	0,08	
		175 g	BUD INNE	0,12	
		175 h	PLAC	0,13	
		175 i	ZADRZEW	0,06	
		175 ~a	DROGI L	0,03	
		175~c	LINIE	0,02	
		Ogółem			

Kiełpino – wieś na skraju Puszczy Drawskiej. Pośrodku wsi, po północnej stronie drogi wiejskiej obsadzonej alejowo: lipami, kasztanowcami i klonami – późnobarokowy dwór o konstrukcji murowano/ryglowej z początku XVIII wieku, z fundacji rodziny von Wreech (na miejscu wcześniejszego z połowy XVII wieku, strawionego pożarem w 1693 r.). Parterowy, z cztero kolumnowym portykiem przed fasadą, nakryty wysokim dachem naczółkowym. Do jego ścian szczytowych przylegają dwie ryglowe oficyny. Założenie w układzie *entre cour et jardin* (pomiędzy dziedzińcem a ogrodem). Zespół budynków dworskich tworzy układ podkowy, otwartej w kierunku południowym.

Ogród barokowy, regularny, geometryczny, założony w połowie XVII wieku. Na przełomie XVIII/XIX wieku przebudowany na park krajobrazowy i powiększony o część wschodnią.

Po północnej stronie dworu czytelne elementy dawnego ogrodu barokowego. Główną oś kompozycyjno – widokową wyznacza oś symetrii dworu przecinająca podłużną polaną, otwierającą się na łąki poza terenem założenia. W części tuż za dworem oś wyznaczały pary nasadzonych lip i buków. Teren ogrodu geometrycznego od parku krajobrazowego wydziela rów (dawna fosa), zasilający staw w południowej partii założenia i drugi, niewielki staw tuż

przy północnej granicy dworskiego ogrodu regularnego. Po wschodniej stronie rowu rozciąga się park krajobrazowy o swobodnym układzie nasadzeń.

- **Parki**

Tab.65. Wykaz parków w Nadleśnictwie Drawno.

Lp.	Nazwa	Oddz. pododdz.	Pow.	Nr z rejestru ewidencji zabytków
Obręb Drawno				
1.	Park w Borowcu	160 k 161 d	1,62	-
Obręb Kiełpino				
2.	Park dworski w Kiełpinie	175 a 175 i 175 c	4,32	A 186 z 7.12..2004
Ogółem			5,94	

Park w miejscowości Borowiec położony niedaleko Drawna, stanowi kompleks z dworkiem myśliwskim Nadleśnictwa Drawno. Założony w poł. XVIII wieku. Luźno rozmieszczony starodrzew (110 – 230 lat) stanowią Db sz., Ksz, Kl, Wz, Dg, Jd kauk. – stan zdrowotny drzew jest średni i dobry. Park dobrze utrzymany.

Park podworski we wsi Kiełpino stanowi część zespołu parkowo dworskiego. Założony w połowie XVII wieku. Przez środek parku biegnie rów – dawna fosa. Drzewa rosną w formie zwartej bez wyraźnego układu, rzędy drzew widać jedynie wzdłuż fosy i na obrzeżach parku. Na dendroflorę parku składają się Db sz. Bk, Ksz, Wz, Lp dr., Js, Kl, Św w wieku od 80 do 300 lat oraz leszczyna, śnieguliczka, samosiew wiązu, graba. Stan zdrowotny drzew jest dobry. Park zapuszczony i zaśmiecony. Stanowi wartość historyczną, dendrologiczną oraz użytkową (miejsce wypoczynku).

- **Ważniejsze obiekty kultury materialnej**

Tab.66. Wykaz ważniejszych obiektów kultury materialnej.

Lp.	Nazwa obiektu	Leśnictwo Oddz.	pow. [ha]	Ogólny opis obiektu, rok powstania, walory	Zagrożenia	Proponowane zabiegi	Uwagi
Obręb Drawno							
1.	Drogowskazy i słupki oddziałowe	Rozmieszczone miejscami na powierzchni Nadleśnictwa	-	Granitowe przedwojenne drogowskazy przydrożne oraz kamienne słupki oddziałowe.	-	Otoczyć ochroną.	-

Lp.	Nazwa obiektu	Leśnictwo Oddz.	pow. [ha]	Ogólny opis obiektu, rok powstania, walory	Zagrożenia	Proponowane zabiegi	Uwagi
2.	Grodzisko*	Borowiec 149a	-	Grodzisko wczesnośredniowieczne z IX/X wieku nad Drawą. Owalny wał - uszkodzony od strony rzeki - z niewielkim majdanem. Wał okala fosa.	-	-	-
3.	Młyn	Borowiec 159Aa	-	Ruiny młyna w Drawniku nad rzeką, zachowany zbiornik retencyjny, całość położona w drzewostanie – parku.	-	-	-
4.	Dworek myśliwski	Borowiec 161g	0,37	Wchodzi w skład osady leśnej z folwarkiem zwanej Borowcem (Chrobotkowem, niem. Grunhof - Zielony Dwór) założonej w połowie XVIII wieku przez Wedłów z Drawna. sąsiaduje z parkiem. Dziś kwatery myśliwska.	-	-	-
Obręb Kiełpino							
5.	Uspisko kamienne.	Kołki 216 g, h	-	Regularne uspisko z kamieni nad Wardynką.	-	Do czasu ustalenia pochodzenia chronić podczas wykonywania zabiegów pielęgnacyjnych.	Obiekt wymaga zbadania.
6.	Kopce kamienne	Kołki 217 d	-	9 regularnie rozmieszczonych kopców kamiennych na szczycie wzgórza	-	Do czasu ustalenia pochodzenia chronić podczas wykonywania zabiegów pielęgnacyjnych.	Obiekt wymaga zbadania.
Obręb Dominikowo							
7.	Systemy nawadniania.	Międzybór 174 f, 161 b	-	System nawadniania stokowy, naturalny (bardzo rzadko stosowany). Kanał nawadniająca (doprowadzalnik) prowadzony jest górnym stokiem nawadnianej łąki. W bocznej skarpie kanału (od strony łąki) umieszczone były śluzy spustowe (zamykane pojedynczą zastawką). Woda w sposób naturalny (grawitacyjny) nawadniała łąkę o spadku rzędu 2%. Utrzymany jest doprowadzalnik. Czytelne miejsca śluz i rowów rozprowadzających. System nawadniania nieużytkowany od lat 70-tych. XX w.	-	-	Plan ochrony Drawień. Parku Narodowego
8.	Systemy nawadniania.	Międzybór 197 i	-	Kościany Młyn (niem. Knochenmühle) powstał ok 1900 i funkcjonował do ok. 1940. Czytelny układ hydrotechniczny składający się z piętrzenia i kanału doprowa-	-	-	Plan ochrony Drawień. Parku Narodowego

* Obiekty bez podanej powierzchni nie stanowią osobnych wyłączeń.

Lp.	Nazwa obiektu	Leśnictwo Oddz.	pow. [ha]	Ogólny opis obiektu, rok powstania, walory	Zagrożenia	Proponowane zabiegi	Uwagi
				<p>dzającego wodę o dł. ok. 1,5 km. Jaz kierował wodę do młynówki, która nawadniała również łąki</p> <p>Jaz zniszczony ale jego sytuacja jest czytelna - znaczą ją relikty pali drewnianych. Z budynku produkcyjnego i mieszkalnego pozostały jedynie słabo czytelne fundamenty.</p>			

• **Obiekty kultury niematerialnej związane z terenem Nadleśnictwa Drawno**

Tab.67. Wykaz obiektów kultury niematerialnej związanych z terenem Nadleśnictwa Drawno.

Lp.	Nazwa, fakt.	Opis	Uwagi
1.	droga „barnimska”	Droga Brzeziny - Barnimie	Wg Klubu Przyrodników
2.	droga „rygnowska”	Droga biegnąca od oddz. 291g (ruiny leśniczówki) do szkółki leśnej w Obrebie Drawno	j.w.
3.	droga „czołgówka”	Przebiega m.in. w Leśnictwie Brzeziny z N na S np. między oddz. 292-293 Obręb Drawno	j.w.
4.	droga „stara”	Przebiega m.in. w oddz. 21, 22, 42, 43 Obręb Dominikowo	-
5.	droga „kręta”	Przebiega m.in. w oddz. 83, 82, 102, 103 Obręb Dominikowo	-
6.	droga „energetyczna”	Przebiega m.in. na N skraju oddz. 82, 83 Obręb Dominikowo	-
7.	droga „żużłówka”	Przebiega m.in. w oddz. 57, 30, oraz 26,47 Obręb Dominikowo	-
8.	Droga Solna	Trasa średniowieczna krajowa przebiegająca niezmiennie do poł. XIX wieku. Droga łączyła Pomorze z południem (biegła m.in. Prostyń - Rościna - Drawno - Zatom).	Wg Ziemia Choszczeńska
9.	Droga Margrabiów tzw. <i>via Marchionis</i>	Jeden z ważniejszych szlaków handlowo - militarnych Nowej Marchii wieków średnich i aż do poł. XIX wieku. Prowadziła przez Kostrzyn (Brzeziny - Drawno - Drawno) na Pomorze Gdańskie i włąb państwa krzyżackiego. Ziemię Choszczeńską opuszczała przy Drawniku, gdzie rzeka jeszcze w XVIII miała 2 stopy głębokości lub zaginionej osadzie Laskoń nad Drawą.	Wg Ziemia Choszczeńska
10.	„wojna Drawna z Reczem”	Spór o las pozostawiony w testamencie miastu Recz przez mieszkańca Drawna.	Wg Klubu Przyrodników
11.	„pierwszy na świecie rezerwat przyrody”	"Ponadto niechaj mają 30 łanów rozległego lasu, zwanego rezerwatem leśnym (lasem pod ochroną), który jest położony po obu stronach rzeki Beuerueldt, dokąd dochodzą granice wsi Lubieniów i Kraśnik oraz znajduje się młyn". Chodzi tu prawdopodobnie o rezerwę drzewną.	Wg Mniszki, kupcy i rycerze - średniowieczny Recz.
12.	„bitwa święciechowsko - żółwińska”	Atak na zdobyte już Drawno 17 lutego 1945r. 33 korpusu niemieckiego, w skład którego wchodziły oddziały pancerne. Atak odparło kontruderzenie wojsk radzieckich z okolic Lubieniowa, Święciechowa i Żółwina.	Wg Drawno i okolice.
13.	Rakarnia	Nieczytelna dziś w terenie rakarnia na zachód od Drawna, oddz. 164 Obręb Kiełpino.	Wg Klubu Przyrodników
14.	Binduga	Nieczytelne dziś w terenie miejsce zrzuć drewna do Drawy, koło Prostyni.	Wg Klubu Przyrodników
15.	„las Hitlera”	oddz. 218 c Obręb Kiełpino, las sadzony ku czci Adolfa Hitlera - kamień pamiątkowy.	-

- **Miejsca pamięci**

Tab.68. Wykaz miejsc pamięci w Nadleśnictwie Drawno.

Lp.	Oddz. poddz.	Powierzchnia [ha]	Ogólny opis
Obręb Drawno			
1.	149 a	-	Grodzisko wczesnośredniowieczne z IX/X wieku nad Drawą. Owalny wał - uszkodzony od strony rzeki - z niewielkim majdanem. Wał okala fosa.
2.	173 a	-	Cmentarz ewangelicki z przed II wojny światowej nieopodal Borowca.
3.	290 h	-	Niewiadome pochodzenie.
4.	291 g	-	Cmentarz ewangelicki z przed II wojny światowej nieopodal wsi Brzeziny.
5.	296 a	-	Cmentarz ewangelicki z przed II wojny światowej nieopodal wsi Brzeziny. Nagrobki rozkopane, metalowe krzyże płamane.
Obręb Kiełpino			
6.	27 a	0,11	Cmentarz położony na terenie rez. „Grądowe Zbocze”.
7.	78 a	-	Przedwojenny cmentarz nieopodal ruin domostw. Groby rozkopane, nagrobki zdewastowane. Położony niedaleko Kraśnika.
8.	200 j	-	Cmentarz poniemiecki położony w drzewostanie nieopodal Karpina.
9.	218 c	-	Poniemiecki kamień pamiątkowy wkopany przez faszystów ku czci Adolfa Hitlera w 1933 roku, w sadzonym lesie.
10.	209 b	-	Tablica pamiątkowa ku czci myśliwych, na terenie osady robotniczej Kostrzewa, dziś także kwatery myśliwskiej.
Obręb Dominikowo			
11.	9 h	-	Cmentarz. Nieoznaczone mogiły z okresu II wojny światowej.
12.	160 h	-	Tablica pamiątkowa ku pamięci założyciela siedziby Niemieńsko.

Ryc.52. Tablica pamiątkowa ku pamięci założyciela siedziby Niemieńsko
(Fot. Marek Myśliński).

2. Obiekty przyrodnicze objęte ochroną prawną zlokalizowane w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Drawno inne niż te położone na gruntach Nadleśnictwa

Pomniki przyrody:

Grupy drzew (5):

- Gmina Recz (5):
  - Dąb szypułkowy (*Quercus robur*). Grupa. Wymiary: 290 - 480/19 - 29. Lubieniów. Park przy szkole.
  - Modrzew polski (*Larix polonica*). Grupa. Wymiary: 317, 330/17, 19. Lubieniów. Park przy szkole.
  - Klon jawor (*Acer pseudoplatanus*). Grupa. Wymiary: 240, 352/20 - 20 - 27. Lubieniów. Park przy szkole.

- Buk pospolity (*Fagus sylvatica*). Grupa. Wymiary: 273 – 465/20 – 30. Lubieniów. Park przy szkole.
- Lipa drobnolistna (*Tilia cordata*). Grupa. Wymiary: 300,368/24. Lubieniów. Park przy szkole;

Pojedyncze drzewa (11):

• **Gmina Drawno (11):**

- Lipa drobnolistna (*Tilia cordata*). Wymiary: 510/28. Lubieniów. Park przy szkole;
- Świerk pospolity (*Picea abies*). Wymiary: 300/21. Lubieniów. Park przy szkole;
- Dąb bezszypułkowy (*Quercus petraea*). Wymiary: 467/30. Świąciechów. Park z pałacem;
- Dąb bezszypułkowy (*Quercus petraea*). Wymiary: 382/30. Świąciechów. Park z pałacem;
- Dąb bezszypułkowy (*Quercus petraea*). Wymiary: 405/27. Świąciechów. Park z pałacem;
- Dąb bezszypułkowy (*Quercus petraea*). Wymiary: 377/40. Świąciechów. Park z pałacem;
- Dąb bezszypułkowy (*Quercus petraea*). Wymiary: 458/25. Świąciechów. Park z pałacem;
- Dąb bezszypułkowy (*Quercus petraea*). Wymiary: 396/30. Świąciechów. Park z pałacem;
- Buk pospolity (*Fagus sylvatica*). Wymiary: 435/38. Świąciechów. Park z pałacem;
- Buk pospolity (*Fagus sylvatica*). Wymiary: 395/25. Świąciechów. Park z pałacem;
- Wiąz szypułkowy (*Ulmus laevis*). Wymiary: 335/30. Drawno. Na placu targowym za kościołem;
- Klon zwyczajny (*Acer platanoides*). Wymiary: 520/23. Zatom. Przy drodze na Barnimie.

Głaz narzutowy (1):

• **Gmina Drawno (1):**

- „Tarninowy Głaz” – znajduje się na polu wsi Świąciechów, pomiędzy oddz. 55 f / 65 a Obr. Kiełpino.

3. Obiekty kulturowy materialnej zlokalizowane w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Drawno

- **Barnimie.**

- Gotycki kościół PW Najświętszego Serca Pana Jezusa z kamieni polnych (obecnie otynkowany) z XII w., przebudowany w XV w. Do kościoła przylega drewniana wieża – dzwonnica kryta wysokim hełmem gontowym dostawiona w XVIII w. Uznany zabytek (nr rej. 189 z dnia 8 grudnia 1956r.). Kościół parafialny, rzymskokatolicki należący do dekanatu Drawno, archidiecezji szczecińsko-kamieńskiej, metropolii szczecińsko-kamieńskiej. W 2007 roku został poddany renowacji ze środków Unii Europejskiej i pracy mieszkańców wsi.

Ryc.53. Kościół i dzwonnica w Barnimiu.²

- „Polski most” po którym przeszły wojska Stefana Czarnieckiego podczas szwedzkiego potopu.
- Tradycyjna zabudowa wiejska o formach typowych dla regionu – budynki ceglane na podmurówce kamiennej lub kamienne, kryte dachówką ceramiczną zakładkową lub karpiówką. Dachy dwuspadowe, czasem z naczółkiem.

---

²www.drawno.pl

- **Brzeziny**

- Pałac z XVIII wieku rozbudowany na pocz. XX wieku. Remontowany w latach 90 poprzedniego stulecia. Murowany, otynkowany, o bogatym wystroju architektonicznym fasady i kwadratową wieżą widokową. Dobrze utrzymany, obecnie użytkowany jako Państwowy Dom Pomocy Społecznej dla upośledzonych dziewcząt prowadzony przez siostry benedyktynki – uznany zabytek (nr 302, dec. KL-V-0/52/58).
- Park pałacowy; 7,7 ha, założony w XIX wieku, zadbane.
- Kościół katolicki PW Nawiedzenia NMP. Wybudowany w 1755 roku, odnowiony w 1993. Murowany (d. szachulcowy) kamień, drewniana wieża. Stoi w otoczeniu dawnego cmentarza – uznany zabytek (nr 287, dec. KL-V-0/43/58).

Ryc.54. Kościół wraz z pomnikiem w Brzezinach.³

- Pomnik upamiętnienia życia i śmierci byłych mieszkańców Brzeziny znajduje się pod płotem, na terenie przykościelnym, składający się z trzech kamiennych płyt. Największa środkowa płyta to główny element dawnego pomnika ku czci poległych na frontach 1-szej wojny światowej, żołnierzy wywodzących się z Brzeziny. Dwie boczne płyty upamiętniają dzieci z rodziny von Natzmer.

---

³ www.drawno.pl

- **Dominikowo**

- Kościół protestancki, obecnie filialny PW Wniebowzięcia NMP. Powstał na pocz. XIV wieku, przebudowany w XVII w., z szachulcowym przedsionkiem i wolnostojącą kwadratową wieżą dzwonnicy, w dolnej części szachulcową, a w górnej drewnianą. Przykrywa ją czterospadowy dach namiotowy, dzwon jest z 1630 roku. Uznany zabytek (nr190, dec. Kl-V-0/191/56).
- Tradycyjna zabudowa wiejska o formach typowych dla regionu – budynki ceglane na podmurówce kamiennej lub kamienne, kryte dachówką ceramiczną zakładkową lub karpiówką, cementową. Dachy dwuspadowe, czasem z naczółkiem.
- Cmentarz przykościelny ze starą kaplicą z pocz. XX wieku, protestancki, brak nagrobków, krzyże na dachu kościoła. Na pd. od kościoła cokół pomnika ku czci poległych w czasie I wojny światowej.

- **Drawno**

- Kościół parafialny p. w. M.B Nieustającej Pomocy, pojawia się w panoramie miasta w 1652 roku, wielokrotnie odbudowywany po pożarach, szachulcową wieżę wybudowano w XVIII wieku, z iglicą i zegarem; korpus kościoła na planie krzyża, dziś znacznie zmieniony – uznany zabytek (nr 266, dec. KL-V-0/1/58).
- Teren Starego Miasta z I połowy XIV wieku. Zachowany jest tu układ urbanistyczny sprzed lat, z rynkiem i wąskimi uliczkami, przy których stoją domy z XVIII i XIX wieku. Teren ograniczony ul. Ogrodową, Kościelną, Jeziorną, Krótką i Sienkiewicza) wraz z Górą Zamkową oraz terenem w promieniu 50 m od wymienionych ulic – uznany zabytek (nr 185, dec.KL.-V/183/56).
- Ruiny zamku położone na półwyspie w zach. części jeziora Dubie (Gryżyna lub Grażyna) to pozostałość po rycerskiej siedzibie rodu Wedłów. Zbudowany na pocz. XIV w., przebudowany ok.1600 r. na renesansową rezydencję, doszczętnie zniszczony podczas wojen szwedzkich, od XVIII w. pozostaje w ruinie – uznany zabytek (nr 303, dec. KL.-V-0/53/58).

Ryc.55. Ruiny zamkowe z charakterystycznym bocianim gniazdem.⁴

- Zabytkowe źródła wód artezyjskich znajdują się na podwórkach niektórych domów np. przy ul. Ogrodowej czy Kościuszki, zdatnych do picia.
- Kamień Pojednania znajduje się przy ulicy Choszczeńskiej, na miejscu dawnego pomnika ku czci poległych Niemców w I wojnie światowej, poświęcony pamięci i porozumieniu polsko – niemieckiemu.
- XVIII- wieczny dworek znajduje się przy ulicy Kolejowej, za mostem, na tzw. Zawodziu z wysokim łamanym dachem dwuspadowym o charakterystycznych naczółkach.
- Spichlerz znajdujący się przy ulicy Jezierna 2, wybudowany w latach 60 – 70 XIX wieku został poddany rewitalizacji między 2006, a 2007 rokiem. Podczas prac remontowo-konserwatorskich został znaleziony rękopis w języku niemieckim z kwietnia 1874 roku. Był to wyciąg z protokołu posiedzeń Królewskiego Sądu Okręgowego dla obszarów leśnych. Obecnie na parterze znajduje się pierwsze w powiecie Centrum Informacji Turystycznej, natomiast II piętro zajmuje "Muzeum w Spichlerzu" – zabytek (nr 249, dec. DZ-4200/17/O/05/2006).

---

⁴ www.drawno.pl

- Ratusz z początku XX wieku – siedziba Urzędu Miasta i Gminy. Piętrowy z czerwonej cegły.
- Cmentarz z XIX wieku – mieści się w parku. Do dzisiaj przetrwały niewielkie fragmenty tegoż cmentarza pochodzącego z XIX wieku w postaci kilku nagrobków⁵.
  - **Gack**
Tradycyjna zabudowa wiejska o formach typowych dla regionu – budynki ceglane tynkowane, kryte dachówką cementową.
  - **Grabowiec**
Grodzisko wczesnośredniowieczne (IX-XI wiek) typu pierścieniowego – zabytek (nr 308, dec. KL.III-5340/4/81).
  - **Kiełpino**
    - Dwór wraz z oficynami, powstał z początku XVIII wieku, poprzedni z 1693 roku spłonął, na przełomie XVIII i XIX wieku został przebudowany. Do lat 70. XX wieku we dworze mieściła się siedziba nadleśnictwa, obecnie dwór i jedna z oficyn zdewastowane i opuszczone. Druga z oficyn zamieszkana i utrzymana w dość dobrym stanie – uznany zabytek (nr300/79, KL.III-5340-R/300/79).
    - Park dworski (nr 186, DZ-4200/44/O/03/2004).
    - Zespół folwarczny, którego pozostałością jest gorzelnia przebudowana dziś na kaplicę, kamienno – ceglana obora i czworaki.
    - Tradycyjna zabudowa wiejska o formach typowych dla regionu – budynki ceglane na podmurówce kamiennej lub kamienne, kryte dachówką ceramiczną zakładkową lub karpiówką. Dachy dwuspadowe, czasem z naczółkiem. Budynki gospodarcze murowane, czasem szachulcowe.
    - **Konotop**
      - Pałac barokowy z 2 poł. XVIII, przebudowany w 1807, obecnie zdewastowany – uznany zabytek (nr 321, dec. KL.-V-0/74/58). Pałac wraz z folwarkiem z XIX/XX wieku dziś już nie użytkowanym, stanowi niszczącą całość. Przed pałacem dąb zwany „Bursztynowym”.
      - Park z początku XIX wieku, wchodzi wraz z ruinami pałacu w skład zespołu pałacowego – uznany zabytek (nr 88, dec. DZ-4200/33/0/2001).

---

⁵ <http://pl.wikipedia.org>

- Cmentarz ewangelicki nieczynny z pocz. XIX wieku, położony w części S –W parku. Brak nagrobków, ruiny grobowca.

- **Lubieniów**

- Kościół św. Józefa granitowy z XIV wieku przebudowany w XIX. Zniszczony w 1945 roku, odbudowany w 1977 roku – uznany zabytek (nr 499, dec. KL-20/33/65). Na wieży kościoła znajduje się dzwon z 1567 wykonany przez stargardzkiego ludwisarza Joachima Karstede.
- Zespół folwarczny został zbudowany pomiędzy 1817 a 1851 r. wybudowano pałac i część budynków gospodarczych.

- **Niemieńsko**

- Zespół pałacowy z 1922-1930 w skład którego wchodzi: pałac myśliwski, park leśny i stary dąb. (nr 177, dec. DZ-4200/26/O/2004). Obecnie w pałacu znajduje się Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy.
- Tradycyjna zabudowa wiejska o formach typowych dla regionu – budynki ceglane na podmurówce kamiennej lub kamienne, kryte dachówką ceramiczną zakładkową lub karpiówką. Dachy dwuspadowe, czasem z naczółkiem.

- **Słutowo.**

- Kościół Przemienienia Pańskiego, gotycki z kamieni polnych i cegieł – uznany zabytek (nr 403, dec. KL.20/31/63).
- Cmentarz przykościelny – uznany zabytek (nr 489, dec. DZ-4140/92/K/2009).

- **Święciechów**

- Pałac (ob. szkoła) ok. poł. XIX; murowany; na osi środkowej ryzalit pozorny zwieńczony portykiem, w którym herb prawdopodobnie rodziny Enckervort, stan dobry. Do pałacu przylega park ze stawem.
- Tradycyjna zabudowa wiejska o formach typowych dla regionu – budynki ceglane na podmurówce kamiennej tynkowane, kamienne, kryte dachówką ceramiczną zakładkową lub karpiówką. Dachy dwuspadowe.

- **Żółwino**

- Tradycyjna zabudowa wiejska o formach typowych dla regionu – budynki ceglane na podmurówce kamiennej, tynkowane. Dachy dwuspadowe kryte dachówką cementową lub ceramiczną.

B. ZAGROŻENIA

Ryc.56. Obumieranie młodych pędów i liści dębów na uprawie po późnych przymrozkach (Fot. Radosław Parkoła).

Lasy Nadleśnictwa Drawno narażone są na ujemne oddziaływanie kilku czynników, które mają pochodzenie:

- biotyczne,
- abiotyczne,
- antropogeniczne.

Przeważnie się zdarza że szkodliwe działanie czynnika z jednej grupy pociąga za sobą działanie z innych grup co w efekcie powodować może olbrzymie straty w lasach. Osłabienie drzew przez szkodniki pierwotne, zanieczyszczenie środowiska, brak wody stwarza dogodne warunki dla ataku szkodników wtórnych, grzybów pasożytniczych. Niestety najbardziej podatna na zagrożenia jest sosna pospolita, co wynika z jej właściwości ekologicznych oraz panowania w lasach na nizinach.

1. Czynniki biotyczne

Spośród czynników przyrody ożywionej największe szkody wyrządzają:

- zwierzyna płowa;
- grzyby;
- owady.

- **Zwierzyna płowa**

Bardzo ważne znaczenie gospodarcze szczególnie w drzewostanach w wieku do 20 lat (I klasa wieku) mają szkody wyrządzone przez jelenie i sarny, tj. zgryzanie i spałowanie (zdarcie siekaczami kory wraz z kambium). Narażone na zgryzanie są uprawy. Zgryzane są wszystkie gatunki, jednak największe szkody dotyczą gatunków domieszkowych, gdyż na poszczególnych uprawach zgryzane są często wszystkie osobniki. Do tych gatunków należą: dęby, modrzew, daglezwia, lipy, jawor, wiązy, jesion. Przy dzisiejszym wysokim stanie liczebnym zwierzyny wydaje się konieczne grodzenie części młodych drzewostanów z gatunkami domieszkowymi. Spałowanie dotyczy starszych drzew (powyżej 5 lat) szczególnie uwidacznia się na sośnie i świerku. Miejscami spotyka się partie młodników, w których niemal każde drzewko ma ślady zębów.

Ochrona drzewostanów skierowana jest głównie na profilaktyce – utrzymywanie wysokiej higieny lasu, właściwy skład gatunkowy upraw, grodzenie, stosowanie repelentów przeciw zgryzaniu, osłonek. Ważnym elementem jest również utrzymywanie populacji jeleni na odpowiednim poziomie, co uczyni powstałe szkody gospodarczo znośnymi.

Na terenie nadleśnictwa zinwentaryzowano uszkodzenia powodowane przez zwierzynę na ogólnej powierzchni 716,89 ha (245 wydzieleni).

- **Grzyby**

Najbardziej podatne na zagrożenia od grzybów patogenicznych są drzewostany na gruntach porolnych, zagrożone przede wszystkim przez korzeniowca wieloletniego.

Całkowitą powierzchnię występowania chorób powodowanych przez grzyby patogeniczne na terenie nadleśnictwa trudno jest ustalić, gdyż szkody występują z reguły pojedynczo i widoczne są w dłuższym przedziale czasowym.

- *Rhizoctonia solani* - powoduje zgorzel siewek, ich najgroźniejszą chorobę;
- *Fusarium sp.* (j. w.);
- *Cylindrocarpon destructans* (j. w.);
- *Phytowtora sp.* (j. w.);
- *Pythium sp.* (j. w.);

- *Lophodermium sp.* – sprawca osutki sosny, szczególnie groźny patogen na szkółkach;
- *Microsphaera alphitoides* – powoduje mączniaka dębu, szczególnie groźnego dla młodych drzew;
- *Phellinus pini* - powoduje hubę sosny - zgniliznę drewna iglastego, bardzo groźny patogen;
- *Heterobasidion annosum* - powoduje hubę korzeni - zgniliznę drewna iglastego oraz zamieranie sosny, bardzo groźny patogen, szczególnie na gruntach porolnych);
- *Armillaria sp.* – sprawca opieńkowej zgnilizny korzeni drzew iglastych;
- *Ceratocistis sp.* (powoduje siniznę drewna iglastego, wadę drewna iglastego oraz zamieranie dębów);

Na terenie nadleśnictwa zinwentaryzowano uszkodzenia powodowane przez grzyby na ogólnej powierzchni 206,80 ha (47 wydzieleń).

• Owady

Grupę owadów dzieli się na szkodniki pierwotne (liściożerne = foliofagi; uszkadzające łodygi i korzenie roślin) oraz wtórne (kambiofagi; ksylofagi) atakujące drzewa już osłabione. Szkody dotyczą głównie sosny zwyczajnej, w mniejszym stopniu innych gatunków lasotwórczych.

- Strzygonia choinówka – *Panolis flammea* (foliofag sosny, okresowo możliwe masowe pojawy);
- Poproch cetyniak – *Bupalus piniarius* (foliofag sosny, okresowo możliwe masowe pojawy);
- Brudnica mniszka – *Lymantria monacha* (foliofag sosny, okresowo możliwe masowe pojawy);
- Barczatka sosnowka – *Dendrolimus pini* (foliofag sosny, okresowo możliwe masowe pojawy);
- Boreczniki – grupa (foliofagi sosny, stanowią mniejsze zagrożenie niż w/w);
- Szelińnik sosnowy – *Hylobius abietis* (szkodnik upraw sosnowych, ze względu na przelegiwanie zrębów nie ma obecnie znaczenia);
- Chrabąszcz majowy *Melolontha melolontha* (żeruje na korzeniach, znaczenie na gruntach zalesianych i szkółkach leśnych);
- Chrabąszcz kasztanowiec – *Melolontha hippocastani* (j. w.);

- Guniak czerwczyk - *Amphimallon solstitialis* (j. w.).
- Cetyniec mniejszy – *Tomicus minor* (szkodnik wtórny – kambiofag sosny);
- Cetyniec większy – *Tomicus piniperda* (j. w.);
- Smolik – *Pissodes sp.* (szkodnik wtórny – kambiofag sosny);
- Przypłaszczek granatek – *Phaenops cyanea* (kambiofag sosny, okresami groźny);
- Drwalnik paskowany – *Trypodendron lineatum* - (szkodnik techniczny drzew iglastych).

Szkody od owadów zinwentaryzowano na powierzchni 20,14 ha w 6 wydzieleniach.

2. Czynniki abiotyczne

Spośród czynników przyrody nieożywionej największe zagrożenia wywołują silnie wiejące wiatry (huragany, trąby powietrzne), opady śniegu. W mniejszym stopniu zagrożenia związane są ze zmianami stosunków wodnych, suszami wiosenno- letnimi, ekstremami temperatur (przymrozki wczesne, późne, okiść, listwy mrozowe itd.).

W czasie prac taksacyjnych zinwentaryzowano uszkodzenia powodowane przez czynniki abiotyczne na ogólnej powierzchni 305,03 ha w 84 wydzieleniach.

• Wiatry

W ostatnich latach jesteśmy świadkami wyraźnie wzrastającego (w sensie globalnym) zagrożenia silnie wiejącymi wiatrami. Na pogodowe huśtawki i zawirowania ma wpływ nie tyle większe ścieranie się klimatu morskiego i kontynentalnego, co zmiany klimatyczne będące następstwem zakłócenia bilansu dwutlenku węgla w atmosferze. Zmiany te przyczyniają się do powstania licznych fal huraganowych wiatrów: gwałtownych burz połączonych z bardzo silnymi wiatrami i gradobiciem.

• Opady śniegu

Śnieg najgroźniejsze szkody wyrządza w postaci okiści. Okiść powstaje podczas bezwietrznej pogody i przy temperaturze powyżej 0° C, kiedy mokry śnieg pada dużymi płatami i powoduje nadmierne obciążanie koron drzew. Skutkiem okiści jest łamanie wierzchołków i gałęzi, przyginanie drzew cienkich, nadrywanie korzeni, wreszcie łamanie pni i wywracanie drzew. Okiść może spowodować duże szkody zwłaszcza w nie pielęgnowanych młodnikach. Osłabione drzewa stanowią dogodne warunki rozwoju szkodników wtórnych,

grzybów patogenicznych. Aby zapobiec okiści korzystniej jest wykonywać trzebieże częściej i o słabszym nasileniu.

- **Zmiany stosunków wodnych**

Głównym czynnikiem wpływającym na kondycję drzew jest ilość opadów w krótkim okresie czasu – brak ich powoduje susze oraz w długim, co pociąga za sobą zmiany stosunków wodnych. Susza szczególnie niebezpieczna jest na nowo zakładanych uprawach wiosną i wczesnym latem, powodując znaczne ubytki wysadzanych drzew. W starszych drzewostanach susze letnie są bardzo groźne ze względu na zwiększone zagrożenie pożarowe szczególnie w drzewostanach iglastych. Zmiana stosunków wodnych przyczynia się do osłabienia kondycji drzew szczególnie starszych, o mniejszych zdolnościach przystosowawczych, które stają się podatne na ataki ze strony szkodników wtórnych oraz grzybów patogenicznych. Dążyć należy do hamowania spływu i parowania wody z ekosystemów leśnych poprzez unikanie dużych powierzchni zrębów zupełnych, wprowadzanie podsadzeń, pozostawianie pasów ochronnych przy jeziorach, rzekach, bagnach, źródłiskach; utrzymywanie naturalnego charakteru brzegów wód powierzchniowych.

Na powierzchniach zagrożonych zbyt dużą ilością wody należy zadbać przede wszystkim o właściwe funkcjonowanie urządzeń wodno- melioracyjnych, dbać tak, aby te urządzenia nie zagrażały siedliskom przyrodniczym, a przy doborze gatunków do przyszłych upraw mieć na uwadze ich odporność na niekorzystne warunki (nadmiar wody, huraganowe wiatry, zbyt silne zachwaszczenie). Nadmierna ilość wody gruntowej występująca na tych siedliskach przez znaczną część roku, utrudnia zdecydowanie dostępność terenu i wymusza specjalne gospodarowanie.

- **Przymrozki**

Dość poważnym zagrożeniem dla upraw, podrostów i szkółek są późne przymrozki (wiosenne). Powodują obumieranie młodych pędów i liści. Zagrożenie występuje corocznie, ale w ostatnich latach nasila się w związku z przesuwaniem się (w kierunku późnej wiosny, a nawet wczesnego lata) terminów występowania pierwszych i ostatnich przymrozków wiosennych. Do najbardziej wrażliwych gatunków zaliczamy dęba i buka.

- **Uszkodzenia inne**

W czasie prac taksacyjnych zinwentaryzowano uszkodzenia inne w 162 wydzieleniach na powierzchni 427,69 ha.

3. Czynniki antropogeniczne

- **Požary**

Najbardziej zagrożone są drzewostany sosnowe, głównie na siedlisku Bśw i BMśw. Zagrożenie znacznie wzrasta na terenach atrakcyjnych wypoczynkowo, przy torach kolejowych, drogach publicznych. Warto wspomnieć, że na obszarach sąsiadujących z lasami dochodzi stosunkowo często, szczególnie w okresie przedwiośnia od wypalania suchej roślinności trawiastej.

Większość pożarów spowodowana była działalnością człowieka (wypalanie nieużytków, nieostrożne posługiwanie się ogniem, podpalenia).

Poniżej wymieniono pożary, które miały miejsce w minionym dziesięcioleciu

Tab.69. Zestawienie pożarów w latach 2002-2011 w Nadleśnictwie Drawno.

Rok	Ilość pożarów	Pow. pożaru w ha
1	2	4
2002	1	0,03
2003	10	1,66
2004	6	0,08
2005	1	0,03
2006	6	0,24
2007	2	0,06
2008	8	0,21
2009	15	0,49
2010	1	0,01
2011	7	0,20
Razem:	57	3,01
przeciętnie rocznie	5,7	0,30

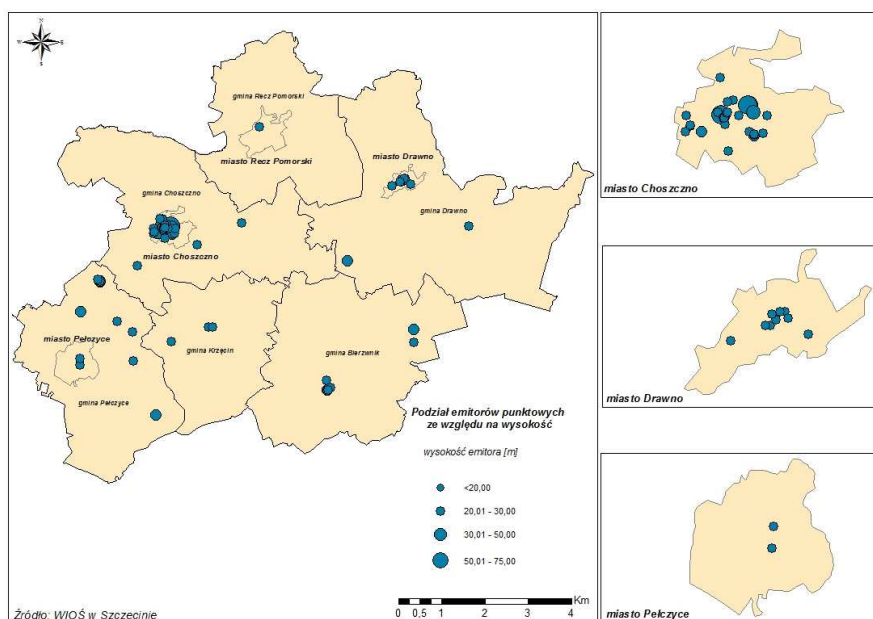
W latach 2002 – 2011 miało miejsce 57 pożarów powodujących szkody na łącznej powierzchni 3,01 ha.

- **Zanieczyszczenie powietrza**

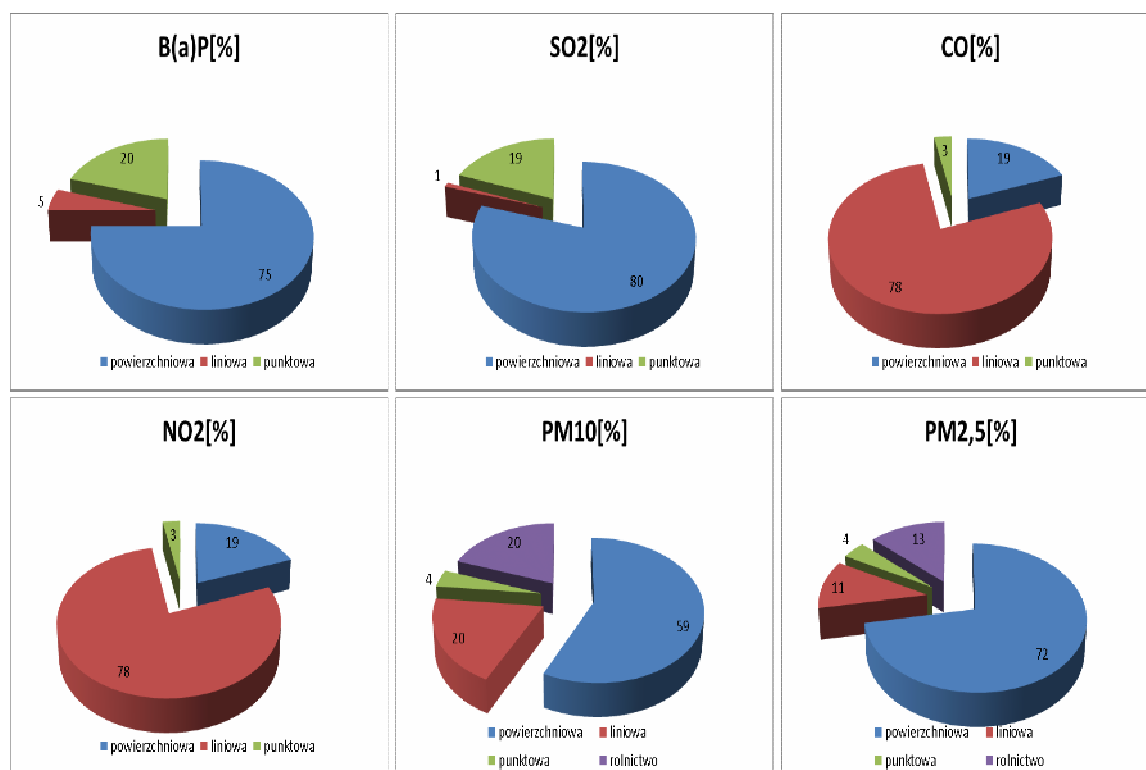
Zanieczyszczenie powietrza to występujące w dolnej warstwie atmosfery substancje stałe, ciekłe i gazowe, obce jej naturalnemu składowi oraz występujące w ilościach zagrażających zdrowiu człowieka, szkodliwych dla roślin i zwierząt lub niekorzystnie oddziałujących na klimat. Pomimo obserwowanego spadku emisji zanieczyszczeń do powietrza ze źródeł przemysłowych, w oddziaływaniu na jakość powietrza rośnie znaczenie emisji powierzchniowej z sektora komunalno-bytowego oraz emisji liniowej z transportu samochodowego.

Województwo zachodniopomorskie charakteryzuje się średnim stopniem zanieczyszczenia powietrza. Najwyższe poziomy substancji zanieczyszczających w powietrzu rejestrowane są w Szczecinie oraz w gęsto zaludnionych obszarach. Największy problem z utrzymaniem poziomu dopuszczalnego bądź docelowego stanowią w dalszym ciągu zanieczyszczenia pyłowego, przede wszystkim drobne cząstki pyłu zawieszonego PM10 oraz zawarty w tym pyłe benzo(a)piren. Znaczna zawartość tych zanieczyszczeń w powietrzu jest przede wszystkim wynikiem niskiej emisji z ogrzewania mieszkań.

Ryc.57. Lokalizacja emitentów punktowych w powiecie choszczeńskim.⁶

⁶ www.wios.szczecin.pl

Ryc.58. Udziały emisji podstawowych zanieczyszczeń powietrza w powiecie choszczeńskim w 2010 roku.⁷

Jakość powietrza atmosferycznego zależy przede wszystkim od emitowanych, czyli wprowadzanych do tego powietrza, bezpośrednio lub pośrednio, substancji powstających w wyniku działalności człowieka. Główne rodzaje i ilości zanieczyszczeń emitowanych do atmosfery powstają w wyniku spalania różnego rodzaju paliw. Substancje chemiczne wprowadzane do powietrza w największych ilościach i objęte oceną pod kątem ochrony zdrowia to: dwutlenek siarki (SO₂), dwutlenek azotu (NO₂), tlenek azotu (NO_x), tlenek węgla (CO), benzen (C₆H₆), ozon (O₃), pył PM₁₀, zawartość ołowiu (Pb), arsenu (As), kadmu (Cd), niklu (Ni) i benzo(a)pirenu w pyłach PM₁₀ oraz pyłach PM_{2,5}.

Emisje zanieczyszczeń SO₂ oraz NO₂ do powietrza w powiecie choszczeńskim osiągają niskie wartości, podobnie jak w innych powiatach województwa zachodniopomorskiego i nie stwarzają zagrożenia dla dobrej jakości powietrza. Jednak już w przypadku pyłów drobnych oraz benzo(a)pirenu zauważyć można, iż wielkości tych substancji, wprowadzanych do powietrza są znacznie wyższe i stanowią poważny problem na terenie wszystkich powiatów województwa.

⁷ www.wios.szczecin.pl

Zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25 poz. 150 z późn. zm.), Zachodniopomorski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska dokonał w marcu 2011 roku oceny poziomu substancji w powietrzu za 2010 rok w strefach województwa zachodniopomorskiego. Zgodnie z wytycznymi Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska strefami w województwie zachodniopomorskim są: aglomeracja szczecińska, miasto Koszalin oraz strefa zachodniopomorska. Nadleśnictwo Drawno należy do strefy zachodniopomorskiej.

W wyniku tej oceny strefa zachodniopomorska otrzymała klasę A ze względu na ochronę zdrowia i roślin, dla której nie są wymagane działania naprawcze. Zanieczyszczeniami problemowymi są natomiast pył zawieszony PM10 oraz zawarty w nim benzo(a)piren. W roku 2010 stwierdzono pomiarami przekroczenie poziomu dopuszczalnego przez 24-godzinne stężenia pyłu zawieszonego PM10 (klasa C) oraz przekroczenie poziomu docelowego przez średnioroczne stężenie benzo(a)pirenu (klasa C) w strefie zachodniopomorskiej. Przypisanie całej strefie zachodniopomorskiej klasy C dla pyłu PM10 i benzo(a)pirenu nie oznacza, że przekroczenia dla tych zanieczyszczeń występuje na obszarze całej strefy. Oznacza to, że na obszarze strefy są miejsca wymagające podjęcia działań na rzecz poprawy jakości powietrza (programy ochrony powietrza) w celu przywrócenia obowiązujących standardów.

Nazwa strefy	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń												
	Ochrona zdrowia											Ochrona roślin	
	SO ₂	NO ₂	PM10	PM2,5	C ₆ H ₆	CO	As	Cd	Ni	Pb	B(a)P	So ₂	No _x
Strefa zachodniopomorska	A	A	C	A	A	A	A	A	A	A	C	A	A

Ryc.59. Klasyfikacja strefy zachodniopomorskiej dla poszczególnych zanieczyszczeń dokonana z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych dla ochrony zdrowia i roślin - według rocznej oceny jakości powietrza za 2010r.⁸

- **Stan czystości wód**

Decydujący wpływ na jakość wód powierzchniowych mają:

- nadmierny pobór wód na cele bytowe i gospodarcze,

⁸ www.wios.szczecin.pl

- punktowe zrzuty ścieków komunalnych i bytowo – gospodarczych z miejskich i wiejskich systemów kanalizacyjnych;
- punktowe zrzuty ścieków przemysłowych zrzucanych za pomocą własnych systemów kanalizacyjnych;
- punktowe zrzuty zanieczyszczonych wód opadowych z terenów zurbanizowanych i przemysłowych;
- rozproszone zrzuty ścieków ze zurbanizowanych terenów miejskich i wiejskich nie wyposażonych w systemy kanalizacyjne;
- zanieczyszczenia obszarowe, głównie z rolnictwa, spowodowane spływami powierzchniowymi zanieczyszczeń zawierających związki biogenne, środki ochrony roślin, z niewłaściwego rolniczego zagospodarowania odchodów zwierzęcych, soków kiszonkowych oraz ścieków bytowo – gospodarczych lub produkcyjnych.

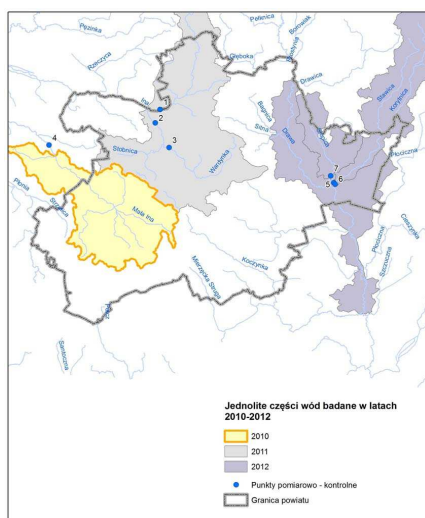
Od 2008 roku w Polsce funkcjonują nowe zasady oceny jakości wód powierzchniowych. Obowiązujące rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 sierpnia 2008 r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych (Dz. U. Nr 162, poz. 1008), wymaga dokonania oceny stanu ekologicznego, stanu chemicznego i stanu jednolitych części wód (JWC). Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Szczecinie wykonał w 2009 roku po raz drugi ocenę stanu wód powierzchniowych w oparciu o powyższe rozporządzenie.

Tab.70. Ocena jakości wód rzecznych dla punktów pomiarowo-kontrolnych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa w 2009 roku.

Lp.	Kod jednolitej części wód	Nazwa jednolitej części wód	Kod punktu Pomiarowo-kontrolnego	Nazwa punktu pomiarowo-kontrolnego	Km rzeki	Monitoring	Ocena elementów fizykochemicznych	Ocena substancji szczególnie szkodliwych	Ocena elementów biologicznych	Ocena stanu ekologicznego	Ocena stanu chemicznego	Ocena stanu w ppk	Ocena stanu jednolitej części wód
1	PLRW600018188869	Słopica	PL02S0101_0576	Słopica ujęcie do Drawy, m. Międzybórz	1,1	MD, MR	II	dobry i powyżej dobrego	II	dobry	dobry	dobry	dobry
2	PLRW6000181888729	Korytnica	PL02S0101_0574	Korytnica ujęcie do Drawy, m. Bogdanka	0,2	MD, MR	II	dobry i powyżej dobrego	II	dobry	dobry	dobry	dobry
3	PLRW600020188879	Drawa od jez. Dębno Włkie do Mierzyckiej Strugi	PL02S0101_0570	Drawa pow. ujęcia Korytnicy, m. Bogdanka	49,9	MD, MR	II	dobry i powyżej dobrego	II	dobry	dobry	dobry	dobry
4			PL02S0101_0569	Drawa powyżej ujęcia Drawicy, m. Prostynia	83,6	MD, MR	II	dobry i powyżej dobrego	II	dobry	dobry	dobry	dobry

MD – monitoring diagnostyczny, MR – monitoring wód wyznaczonych do bytowania ryb

Zgodnie z „Programem Monitoringu Środowiska Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2010 - 2012” system oceny jakości wód rzecznych realizowany jest poprzez badania i pomiary wykonywane w ramach monitoringu diagnostycznego i operacyjnego. Realizowany monitoring uwzględnia uwarunkowania wynikające z dokonanego podziału na JCW. Na terenie Nadleśnictwa przewidziane jest 3 z punktów pomiarowo-kontrolnych jakości wód rzek na rok 2012.

Ryc.60. Lokalizacja jednolitych części wód i punktów pomiarowo-kontrolnych jakości wód rzek.⁹

- **Gospodarka odpadami**

Na terenie Nadleśnictwa brak jest większych wytwórców odpadów (teren mało uprzemysłowiony).

- **Przedsiębiorstwa mające wpływ na jakość środowiska w Nadleśnictwie Drawno**

- Komunalna oczyszczalnia ścieków w Drawnie;
- „POLDANOR S.A” - Ferma trzody chlewnej w Chomętowie;
- „ANPOL” - Drawno;
- „MABO” P.H. - Drawno;
- Składowisko odpadów w miejscowości Roścín;
- Piekarnia „JANA” Drawno.

- **Negatywne oddziaływanie człowieka na las i środowisko przyrodnicze**

---

⁹ www.wios.szczecin.pl

- znaczna presja ludzka na lasy;
- istnienie barier ekologicznych, utrudniających migracje zwierząt;
- wypalanie ściernisk, poboczy dróg, łąk, trzcinowisk;
- zaśmiecanie lasu oraz istnienie dzikich wysypisk śmieci;
- niepełne skanalizowanie miejscowości, gromadzenie ścieków w szambach o wątpliwej szczelności oraz ich wylewanie do rowów i rzek;
- spływ do wód środków ochrony roślin i nawozów sztucznych;
- niewłaściwe składowanie obornika i gnojowicy oraz ich zwiększone dawkowanie na polach;
- niszczenie tablic i urządzeń;
- nielegalne pozyskanie drewna i choinek;
- kłusownictwo;
- dzikie wyrobiska złóż mineralnych.

C. WYTYCZNE DO ORGANIZACJI GOSPODARSTWA LEŚNEGO ORAZ WYKONYWANIA PRAC W NADLEŚNICTWIE

1. Wytyczne do organizacji gospodarstwa leśnego

Pełną charakterystykę gospodarki leśnej przedstawia Elaborat Nadleśnictwa Drawno. Na podstawie dominujących funkcji pełnionych przez lasy, a także przyjętych celów gospodarowania z uwzględnieniem zdolności produkcyjnych siedlisk zastosowano jednostki regulacyjne zwane gospodarstwami (Instrukcja Urządzania Lasu 2003). Są to:

- gospodarstwo specjalne
- gospodarstwo lasów ochronnych
- gospodarstwo zrębowe
- gospodarstwo przerębowo-zrębowe
- gospodarstwo przebudowy

2. Wytyczne w sprawie wykonywania prac leśnych

Tworzenie coraz większej liczby obszarów objętych różnymi formami ochrony, czy też ochrona gatunkowa jest tylko częścią działań zmierzających do poprawy stanu środowiska przyrodniczego. Wraz z rozwojem form i metod ochrony przyrody muszą iść w parze działania, które pozwalają korzystać z zasobów przyrody bez wyraźnych szkód, a jednocześnie poprawią jej stan. Zachowanie ciągłości zasobów przyrody i poprawa jej stanu

są warunkami determinującymi gospodarkę leśną. W celu poprawy stanu środowiska przyrodniczego w trakcie wykonywania prac leśnych szczególną uwagę należy zwrócić na:

- wytyczanie i wykorzystywanie stałych szlaków zrywkowych;
- stosowanie maszyn i urządzeń napędzanych przez silniki spalinowe z katalizatorami;
- stosowanie bioolei jako smarów silnikowych oraz do smarowania łańcucha w pilarkach;
- unikanie zniszczeń runa i ściółki leśnej m. in. poprzez wykonywanie zrywki zimą przy pokrywie śnieżnej lub przy użyciu urządzeń zabezpieczających;
- ochronę stanowisk gatunków chronionych, rzadkich i cennych podczas trzebieży i innych zabiegów, m. in. poprzez zwracanie uwagi na miejsca obalania drzew, przebieg szlaków zrywkowych, pozostawianie kęp starodrzewu.
- dostosowanie okresu pozyskania drewna do terminów najmniejszego zagrożenia lasu od owadów i patogenów grzybowych, wiatru i śniegu oraz możliwości wykorzystania przez zwierzynę kopytną cienkiej kory na drzewach leżących;
- stałe podnoszenie wiedzy przyrodniczej pracowników nadleśnictwa, zwracając szczególną uwagę na rozpoznawanie gatunków roślin, zwierząt oraz drzewostanów o wysokim stopniu naturalności (buczyny, grądy itd.);
- prowadzenie ewidencji występowania nowych stanowisk gatunków chronionych, obiektów cennych przyrodniczo;
- ochronę i pielęgnację niektórych elementów krajobrazu naturalnego i kulturowego (parki, aleje, cmentarze, mogiły, itp.);
- otoczenie opieką istniejących projektowanych i proponowanych do objęcia ochroną prawną obiektów przyrodniczych;
- podjęcie starań o uznanie proponowanych form ochrony przyrody.

D. PLAN DZIAŁAŃ – ZESTAWIENIE PRAC OBJĘTYCH PROGRAMEM OCHRONY PRZYRODY

1. Ochrona różnorodności biologicznej

Ochrona różnorodności biologicznej w lasach realizowana jest na podstawie obowiązujących w Lasach Państwowych zasad, zarządzeń i instrukcji.

W celu ochrony różnorodności biologicznej w lasach Nadleśnictwa Drawno, w oparciu o wyżej wymienione dokumenty, zaleca się:

- dla zachowania leśnych zasobów genowych należy ściśle realizować zadania w zakresie ochrony genotypów rodzimych gatunków drzew leśnych;
- pozyskiwać materiał siewny z jak największej liczby osobników oraz z różnych miejsc nadleśnictwa;
- ograniczać neofity oraz promować gatunki rodzime;
- dostosowywać skład gatunkowy upraw do typów siedliskowych lasu, ważne jest by gatunki liściaste osiągały maksymalny udział;
- przebudowę drzewostanów w kierunku zgodnym z typem siedliskowym i gospodarczym typem drzewostanu z zachowaniem zasad selekcji, hodowli oraz ochrony lasu stosowanych w wielofunkcyjnej gospodarce leśnej;
- przywracanie naturalnego stanu w przypadku siedlisk zniekształconych;
- dążenie do powstawania drzewostanów zróżnicowanych pod względem wieku, składu gatunkowego i struktury;
- sadzenie na większą skalę gatunków drzew owocowych, wiązów, klonów, lipy drobnolistnej, dęba szypułkowego, cisa pospolitego, jarzębów w odnowieniach, uzupełnieniach, dolesieniach;
- pozostawienie w lesie jak największej biomasy (części stojących drzew martwych, połamanych, wykrotów, gałęzi, igliwia i kory) jako jednego z czynników bioróżnorodności o ile nie jest to sprzeczne z zasadami ochrony lasu (zakaz palenia gałęzi na powierzchniach zrębowych) oraz nie przyczynia się do eutrofizacji siedlisk w miejscach niepożądanych;
- zachowanie w lasach jak największej liczby starych, okazałych, często o ciekawych formach drzew lub kęp starodrzewu, drzew owocowych, klonów, lipy drobnolistnej, topól rodzimych, jarzębów, drzewiastych form: głogów, czeremchy zwyczajnej, jałowca, trzmielin, szakłaka;
- w maksymalnym stopniu wykorzystywać w odnowieniach dolne warstwy – naloty, podrosty, także na siedliskach uboższych;
- w celu zachowania różnorodności ekosystemów należy jak najszerzej wykorzystywać zmienność w ramach mikrosiedlisk, wprowadzając na te niewielkie powierzchnie właściwe im gatunki;
- unikać zalesiania śródleśnych łąk, bagien, skarp oraz niewielkich otwartych powierzchni (zachowanie bogactwa i różnorodności krajobrazowej), granice lasów powinny

mieć charakter łagodny i w miarę możliwości nie załamywać się pod kątem prostym lub ostrym;

- wywieszanie drewnianych budek dla ptaków i nietoperzy;
- nie zalesiać powierzchni przeznaczonych do naturalnej sukcesji;
- ochronę gleb leśnych;
- udostępnienie wlotów i wejść do niezamieszkałych budynków dla sów, nietoperzy;
- w ramach zagospodarowania łowiska proponuje się wykaszanie łąk śródleśnych, co najmniej raz na dwa lata, stosując tzw. koszenie wczesnojesienne – ściółkowe, po 15 sierpnia;
- uczestniczyć w procesie zachowania i przywracania drożności korytarzy ekologicznych.

2. Działania dotyczące prawnych form ochrony przyrody

Zaleca się:

- ochronę istniejących, projektowanych i proponowanych do objęcia ochroną prawną obiektów przyrodniczych (zgodnie z przepisami prawa);
- podjęcie starań o uznanie prawne proponowanych form ochrony przyrody;
- obiektom zaproponowanym do ochrony prawnej zapewnić ochronę także przed wprowadzeniem tej ochrony;
- stale podnosić wiedzę przyrodniczą pracowników nadleśnictwa, zwracając szczególną uwagę na rozpoznawanie gatunków roślin, zwierząt oraz siedlisk chronionych;
- prowadzenie ewidencji występowania nowych stanowisk gatunków chronionych, siedlisk chronionych, obiektów cennych przyrodniczo;
- przed przystąpieniem do czynności gospodarczych należy przeprowadzić ocenę ich wpływu na populacje roślin chronionych i zagrożonych występujących w danym wydzieleniu;
- przestrzeganie obowiązujących regulacji prawnych obowiązujących w strefach ochrony gatunków chronionych (strefy ochronne gniazd);
- proponowanie do wyznaczenia kolejnych stref ochronnych dla ptaków, monitorowanie już istniejących. W rezerwatach, gdzie nie wyznacza się stref, prowadzić zabiegi ochronne tak, jakby one istniały.

3. Zalecenia w zakresie ochrony cennych roślin naczyniowych

W stosunku do gatunków roślin, których indywidualne stanowiska są wymienione w Programie, zaleca się:

- upowszechnianie wiedzy o tych gatunkach roślin (ich wymaganiach ekologicznych, stwierdzonych stanowiskach) wśród pracowników służby leśnej w nadleśnictwie;
- wymienianie stanowisk tych gatunków w waloryzacji przyrodniczej nadleśnictwa i coroczną aktualizację tej waloryzacji;
- regularne monitorowanie stanowisk najcenniejszych i najrzadszych roślin na terenie nadleśnictwa, śledzenie rozwoju ich populacji;
- eliminowanie gatunków ekspansywnych (czeremcha amerykańska) zagrażających bezpośrednio stanowiskom cennych roślin;
- wykonywanie jakichkolwiek zabiegów pielęgnacyjnych tak, by nie szkodziły one cennym elementom miejscowej flory. Należy stosować zasadę oszczędzania wszystkich osobników gatunków cennych na naturalnych stanowiskach;
- wykonanie jakichkolwiek czynności gospodarczych w wydzieleniu ze stanowiskami cennych roślin powinno być poprzedzone oceną wpływu tych czynności na populacje gatunków.

4. Zalecenia w zakresie ochrony cennych roślin zarodnikowych

- Zapewnienie w ekosystemach leśnych jak najwięcej materii organicznej, przede wszystkim stałej ilości martwego i rozkładającego się drewna. Drewno to powinno reprezentować pełną różnorodność gatunków występujących w drzewostanie i pełną różnorodność ich rozmiarów. Zaleca się by były to zarówno leżące gałęzie, martwe drzewa leżące na dnie lasu, jak też pojedyncze martwe drzewa stojące oraz złomy i wywroty. W tym celu nie usuwać drzew martwych i zamierających, zwłaszcza gatunków liściastych, o ile nie jest to niezbędne ze względów hodowli lasu. Zwraca się uwagę na indywidualne traktowanie każdego drzewostanu i dążenie do kompromisu z wymaganiami ochrony lasu.
- Pozostawiać w miarę możliwości stare, grube drzewa na terenie nadleśnictwa.

- Chronić drzewa wskazane w niniejszym programie jako cenne (nie wycinać, nie uszkadzać, nie wprowadzać istotnych zmian w ich otoczeniu), prowadzić ich bieżącą inwentaryzację.
- Chronić drzewostany wskazane jako drzewostany cenne (w stosunku do nich stosować ochronę zachowawczą).
- Chronić powierzchnie uznane za ostoje ksylobiontów.

5. Zalecenia w zakresie ochrony starych i cennych drzew

- Należy prowadzić bieżącą inwentaryzację drzew o rozmiarach pomnikowych oraz drzew o szczególnych cechach (tworzące określone układy przestrzenne np. aleje, stanowiące pamiątkę kultury leśnej pojedyncze drzewa egzotyczne, uznane za lokalnie rzadkie lub ginące, reprezentujące unikatowe formy np. szczudłowe świerki oraz będące przykładami unikatowych zjawisk biologicznych np. zrosty drzew.). Informacje na temat rozmieszczenia takich drzew należy gromadzić w bazie danych nadleśnictwa.

- Istniejące pomniki przyrody na terenie nadleśnictwa są w bardzo dobrym, dobrym i średnim stanie zdrowotnym (1, 2 i 3 stopień w skali Pacyniaka i Smólskiego), w związku z tym nie wymagają zabiegów ochronnych. Zaleca się jednak monitorowanie stanu zachowania tych drzew i w zależności od potrzeb, podjęcie odpowiednich działań ochronnych.

- Zakazuje się wprowadzania istotnych zmian w otoczeniu drzew pomnikowych. Nie należy niszczyć roślinności epifitycznej, składować odpadów zrębowych i innych odpadów w promieniu 10 m od drzewa. Drzew pomnikowych nie należy wycinać, uszkadzać, należy je pozostawić na pniu, aż do naturalnego ich rozkładu, z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu.

- Należy dążyć do zachowania w lasach nadleśnictwa jak największej liczby drzewiastych form głogów, czeremchy zwyczajnej, jałowca, trzmielin, szakłaka.

- W czasie wykonywania cięć rębnych należy pozostawiać drzewa reprezentujące pełną zmienność drzewostanu.

6. Zalecenia w zakresie ochrony fauny kręgowców

- Zgłaszanie do służb ochrony przyrody kolejnych stref ochrony dla ujawnionych stanowisk gatunków chronionych.
- Należy przestrzegać obowiązujących regulacji prawnych obowiązujących w strefach ochrony gatunków chronionych (strefy ochrony gniazd). Zabiegi gospodarcze prowadzić zgodnie z obowiązującymi przepisami.
- Bezwzględnie chronić drzewa dziuplaste. W drzewostanach sosnowych dążyć do rozwieszenia skrzynek lęgowych, w tym skrzynek dla nietoperzy. Skrzynki dla nietoperzy należy koncentrować na skraju lasu oraz w pobliżu skraju bagien, zrębów i upraw.

7. Zalecenia w zakresie ochrony fauny bezkręgowców

- Na skraju lasu realizować biologiczną zabudowę granicy lasu wprowadzając od zewnętrznej strony granicy pas krzewów i co najmniej 3 – 4 m szeroki pas do spontanicznego rozwoju zbiorowisk okrajkowych.
- Na „ciepłych” siedliskach i w ich bezpośrednim sąsiedztwie nie usuwać drzew i krzewów rodzimych gatunków liściastych, wykazujących objawy osłabienia i zamierania, w tym szczególnie dębów, buków, klonów i wiązów. Pozostawiać martwe drzewa, w tym zwłaszcza wszystkie grube i eksponowane na nasłonecznienie. Jeżeli to możliwe odstaniać na takich siedliskach pozostałości martwych, grubych drzew, eksponując je na nasłonecznienie. Mikrosiedliska takie są potencjalnymi biotopami cennych gatunków chrząszczy.
- Dbać o zachowanie pełni bogactwa gatunkowego dendroflory ekosystemów leśnych. Pozostawiać wszystkie spontanicznie pojawiające się gatunki domieszkowe, w tym także osikę. Wprowadzać domieszki zgodne z naturalnymi składami gatunkowymi drzewostanów.
- Chronić wszystkie pozostałości alei śródleśnych. W miarę możliwości np. w uprawach dochodzących do ważniejszych dróg leśnych, wprowadzić przy tych drogach jedno- lub dwustronne śródleśne zadrzewienia alejowe. Stosować do tego materiał o charakterze zadrzewieniowym. Wprowadzać Db, Lp, Kl, Wz, Jrz, Js, Wb stosownie do stwierdzonych na gruncie warunków mikrosiedliskowych.
- Chronić stare drzewa owocowe.
- Zapewnienie w ekosystemach leśnych jak największej materii organicznej, przede wszystkim stałej ilości martwego i rozkładającego się drewna. Drewno to powinno

reprezentować pełną różnorodność gatunków występujących w drzewostanie i pełną różnorodność ich rozmiarów. Zaleca się by były to zarówno leżące gałęzie, martwe drzewa leżące na dnie lasu jak i pojedyncze martwe drzewa stojące oraz złomy i wywroty. W tym celu nie usuwać drzew martwych i zamierających, zwłaszcza gatunków liściastych, o ile nie jest to niezbędne ze względów hodowlano-ochronnych.

- W miarę możliwości pozostawiać stare i grube drzewa na terenie nadleśnictwa, chronić je. Chronić drzewostany wskazane jako cenne (w stosunku do nich prowadzić ochronę zachowawczą).

- Tolerować obecność osiki, także w sąsiedztwie drzewostanów sosnowych.

8. Zalecenia w zakresie ochrony pamiątek kultury leśnej i kultury powszechnej w lasach

- Chronić pozostałości dawnych cmentarzy. Na ich obszarze można tolerować obecność gatunków egzotycznych (lilaka, śnieguliczki). Dopuszcza się zabiegi ograniczające rozwój krzewów zarastających mogiły. Uporządkować w przypadku konieczności. Proponuje się oznakowanie tych miejsc przez ustawienie tablic informacyjnych. Wszelkie czynności dotyczące obiektów wpisanych do rejestru zabytków należy uzgadniać z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

- Proponuje się oznakowanie grodzisk i kurhanów, które w terenie są mało widoczne poprzez ustawienie pojedynczych tablic informacyjnych. Wszelkie czynności dotyczące obiektów wpisanych do rejestru zabytków należy uzgadniać z Regionalnym Konserwatorem Zabytków.

- Zaleca się zbieranie, gromadzenie i propagowanie informacji dotyczących historycznego i zwyczajowego nazewnictwa terenowego (nazwy dróg, alei, fragmentów lasu, jezior), informacje o dawnych leśnikach, właścicielach lasu itp.

- W waloryzacji przyrodniczej nadleśnictwa zamieszczać informacje o przydrożnych kapliczkach, obeliskach, tablicach pamiątkowych, starych słupach podziału powierzchniowego i innych podziałów będących pamiątkami kultury powszechnej i leśnej.

- Pojedyncze drzewa gatunków egzotycznych (daglezja, kasztanowiec, żywotnik i in. znajdujące się na terenie nadleśnictwa) należy traktować jako pamiątki kultury leśnej i poddawać ochronie polegającej na pozostawianiu tych drzew w cięciach pielęgnacyjnych i rębnych.

- Chronić stare drzewa owocowe spotykane na terenach leśnych, szczególnie w miejscach dawnych osad.

- W parkach wiejskich chronić stare drzewa oraz elementy runa. W razie konieczności uporządkować, ograniczyć nadmierny rozwój podszytu, wprowadzać nowe nasadzenia, udrożnić ścieżki będące elementami kompozycji parkowej.

9. Kształtowanie stosunków wodnych i ochrona siedlisk hydrogeniczných w lasach

Zaleca się:

- zachowanie warunków wodnych nadleśnictwa poprzez:
  - utrzymanie naturalnego poziomu wód gruntowych;
  - przywrócenie pierwotnych stosunków wodnych na odwodnionych torfowiskach;
  - utrzymanie naturalnego charakteru brzegów jezior, bagien, cieków, rzek;
  - zachowanie i ochronę istniejących torfowisk i mokradeł.
- pozostawienie w trakcie cięć rębnych min. 30 m pas starodrzewu wzdłuż bagien, zbiorników i cieków wodnych oraz innych mokradeł;
- ochronę źródeł, wycieków i wysięków wód podziemnych poprzez pozostawienie w najbliższym otoczeniu (min. 30 m) i traktowanie go jako otuliny; ewidencjonowanie kolejnych zidentyfikowanych i uznanie za podlegające ochronie;
- wyłączenie z użytkowania rębnych drzewostanów na zabagnionych, trudno dostępnych siedliskach.

10. Kształtowanie strefy ekotonowej

W lasach Nadleśnictwa Drawno zaleca się pozostawienie w trakcie cięć rębnych 30 – 50 m pas drzewostanu wzdłuż użytków rolnych, ważniejszych dróg publicznych, bagien, zbiorników i cieków wodnych. Ponadto należy dążyć do tego, aby strefy ekotonowe były maksymalnie wypełnione przez roślinność zielną, krzewy i drzewa w układzie pionowym i poziomym. Ma to na celu wytworzenie pełnej ściany lasu tzw. ściany okrajkowej, ograniczającej wnikanie i penetrację wielu czynników do wnętrza lasu, szczególnie z przelotowych tras komunikacyjnych, pól uprawnych oraz terenów zabudowanych.

11. Zalesienia porolne

Racjonalna gospodarka leśna i ochrona przyrody ściśle powiązane są z wielkością i kształtem kompleksu leśnego. Jednym ze sposobów ochrony szaty roślinnej jest planowanie, w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego zalesień i zadrzewień.

Poprzez zalesienia powiększa się zasoby przyrodnicze i drzewne, racjonalnie wykorzystuje się gleby o słabej bonitacji i rekultywuje tereny przekształcone, a także poprawia się stosunki wodne.

Grunty mało przydatne do produkcji rolnej to:

- gleby rolniczo nieprzydatne i grunty orne niskich klas bonitacji (V i VI), zwłaszcza znajdujące się w strefach alimentacji poziomu użytkowego wód podziemnych, w strefach wododziałowych i na terenach zagrożonych erozją;
- tereny słabych gleb przylegające bezpośrednio do kompleksów leśnych (wyrównanie granicy polno-leśnej).

Tereny do zalesienia typują gminy.

Wyłącza się z zalesień:

- torfowiska, tereny podmokłe – wszelkie nieużytki naturalne;
- skarpy z roślinnością kserotermiczną;
- tereny udokumentowanych złóż surowców mineralnych i tereny o pozytywnych wynikach zwiadów geologicznych za kruszywem mineralnym;
- tereny przeznaczone dla przemysłu opartego na miejscowej bazie surowcowej, którego działalność nie powoduje degradacji środowiska przyrodniczego (głównie dotyczy zanieczyszczenia wód);
  - tereny położone w obszarach Natura 2000;
  - siedliska przyrodnicze.

Przed przekwalifikowaniem gruntu na grunt przeznaczony do zalesienia konieczna jest ścisła współpraca między organami zajmującymi się ochroną środowiska, poszczególnymi gminami i nadleśnictwem w celu przeprowadzenia ich z możliwie największą korzyścią

dla przyrody (ochrona ewentualnych stanowisk cennych i rzadkich gatunków roślin i zwierząt, cennych zbiorowisk) i gospodarki.

12. Promocja i edukacja ekologiczna

Ryc.61. Punkt edukacji leśnej przy siedzibie Nadleśnictwa (fot. Radosław Parkoła).

PROGRAM EDUKACJI LEŚNEJ SPOŁECZEŃSTWA W NADLEŚNICTWIE DRAWNO na lata 2012 – 2021 – zatwierdzony przez Dyrektora Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Szczecinie, zawiera podsumowanie dotychczasowej działalności edukacyjnej oraz określa zadania pozwalające osiągnąć wyznaczone cele w zakresie rozwoju świadomości ekologicznej społeczeństwa.

Zgodnie z w/w programem promocję i edukację leśną społeczeństwa na terenie administracyjnym Nadleśnictwa Drawno należy prowadzić na bazie naturalnych walorów przyrodniczych i krajobrazowych nadleśnictwa, z wykorzystaniem istniejącej infrastruktury edukacyjnej.

Nadleśnictwo Drawno prowadziło działania z zakresu edukacji przyrodniczej przy współpracy z następującymi podmiotami:

- Przedszkolem Miejskim w Drawnie;
- Szkołą Podstawową w Drawnie;
- Szkołą Podstawową w Lubieniowie;

- Szkolnym Ośrodkiem Szkolno-Wychowawczym w Niemieńsku;
- Centrum Informacji Turystycznej „Spichlerz”;
- Urzędem Miasta i Gminy Drawno;
- Szczecińskim Towarzystwem Naukowym;
- Świetlicami środowiskowymi;
- Drawieńskim Parkiem Narodowym;
- Towarzystwem Przyjaciół Ziemi Drawieńskiej.

Metody i formy prowadzenia zajęć edukacyjnych:

Największym powodzeniem cieszą się zajęcia terenowe i wycieczki z leśnikiem.

W minionym okresie pracownicy Nadleśnictwa aktywnie współpracowali z Przedszkolem Miejskim oraz ze Szkołami Podstawowymi w Drawnie i w Lubieniowie oraz z Ośrodkiem Szkolno-Wychowawczym w Niemieńsku. Organizowali prelekcje, pogadanki tematyczne, współorganizowali akcje dotyczące ochrony środowiska przyrodniczego: przygotowywali prezentacje multimedialne, dostarczali materiały edukacyjne o tematyce leśnej, kolorowanki, książki i filmy. Uczniowie brali udział w organizowanych konkursach, w tym ogólnopolskim: „Czysty Las”. Nadleśnictwo było fundatorem nagród dla uczniów. Wspólnie podejmowane działania cieszyły się dużym zainteresowaniem wśród młodszych jak i starszych uczniów.

Adresaci edukacji leśnej:

Podmioty realizujące edukację leśną w kraju i za granicą; szkoły, ośrodki wychowawcze, media, organizacje o zasięgu lokalnym i regionalnym, instytucje prowadzące działalność o profilu ekologicznym.

Obiekty edukacji leśnej Nadleśnictwa Drawno:

- Zielona szkoła.

Funkcję zielonej szkoły spełnia obiekt utworzony przy siedzibie Nadleśnictwa. Wyposażony jest w tablice interaktywne umożliwiające prowadzenie zajęć z dendrologii oraz łowiectwa.

- Izba edukacji leśnej.

W Nadleśnictwie Drawno funkcję izby edukacyjnej pełni sala narad w budynku biurowym Nadleśnictwa. Sala wyposażona jest w sprzęt multimedialny umożliwiający przeprowadzenie zajęć edukacyjnych.

- Szkołka leśna Zdanów.

Obiekt powstały w 2006 roku, zlokalizowany w Leśnictwie Zdanów, jest doskonałym miejscem do prowadzenia zajęć edukacyjnych. Z uwagi na mnogość gatunków oraz bliskie położenie od miasta Drawno cieszy się dużym zainteresowaniem nauczycieli, którzy bardzo chętnie przychodzą z grupami uczniów. Obiekt wyposażony w miejsce na ognisko.

- Kwatera myśliwska.

Malowniczy XIX-wieczny dworek położony w miejscowości Borowiec wykorzystywany jest do prowadzenia zajęć o tematyce łowieckiej oraz historii leśnictwa. Otoczenie dworku parkiem oraz miejsce na ognisko sprawiają, że miejsce to jest chętnie odwiedzane przez zorganizowane grupy.

- Punkty edukacyjne.

Punktami edukacyjnymi, wykorzystywanymi w edukacji leśnej, są wymienione w walorach Nadleśnictwa obiekty objęte ochroną prawną. Punkty te są udostępnione do celów edukacyjnych i można je zwiedzać w porozumieniu i pod opieką pracowników Nadleśnictwa.

Obiekty edukacji przyrodniczej innych podmiotów znajdujące się na terenie i sąsiedztwie Nadleśnictwa:

Centrum Informacji Turystycznej „Spichlerz”.

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa znajduje się Centrum Informacji Turystycznej „Spichlerz”, które udostępnia powierzchnię do organizacji wystaw o tematyce przyrodniczej. Z uwagi na położenie obiektu w centrum miasta, miejsce to jest chętnie odwiedzane przez mieszkańców miasta i okolic oraz przyjeżdżających turystów. Obiekt jest też wykorzystywany do prowadzenia prelekcji o tematyce leśnej.

Drawieński Park Narodowy

W sąsiedztwie Nadleśnictwa znajduje się Drawieński Park Narodowy z siedzibą w Drawnie, który oferuje i udostępnia do prowadzenia działalności edukacyjnej następujące obiekty:

- Ścieżka przyrodniczo-leśna Barnimie.

Ścieżka przebiega głównie przez teren Drawieńskiego Parku Narodowego. Tematyka ścieżki to: skład i różnorodność gatunków drzew, hydrologia rzeki Drawy, obszary ochrony biernej, historia terenów nad Drawą, dawne bindugi

- długość 3 km,

- liczba przystanków – 9,

- orientacyjny czas zwiedzania – 2 h.

- Ścieżka przyrodniczo-leśna Międzybórz.

Ścieżka przebiega częściowo przez teren Drawieńskiego Parku Narodowego. Tematyka ścieżki: historia terenów nad Drawą, dawni mieszkańcy Puszczy Drawskiej, rzeka Słopica, obszary ochrony biernej, rola martwego drewna w lesie.

- długość – 1,5 km,

- liczba przystanków – 7,

- orientacyjny czas zwiedzania – 1 h.

- Izba edukacyjna z laboratorium przyrodniczym w siedzibie parku

Wyposażona jest w sprzęt umożliwiający przeprowadzenie zajęć w atrakcyjny sposób: uczniowie mogą korzystać z komputerów z programami przyrodniczymi, mikroskopów, lornetek, samodzielnie badać wodę i glebę.

Ponadto w izbie znajduje się wystawa zwierząt i gleb DPN.

Dla Nadleśnictwa Drawno sporządzony został Plan Działalności Edukacyjnej Nadleśnictwa na lata 2012 - 2021. Plan ten w założeniu posiada:

1. Nowe obiekty edukacji leśnej.
2. Rozbudowę, zagospodarowanie (remonty, uzupełnienie, wyposażenie) istniejących obiektów.
3. Planowane przedsięwzięcia z zakresu edukacji leśnej.

1. Nowe obiekty edukacji leśnej.

- Stworzenie izby edukacyjnej Nadleśnictwa Drawno na potrzeby edukacji leśnej.

Stworzenie izby edukacyjnej powinno odbyć się na zasadzie doposażenia Sali narad w budynku nadleśnictwa lub przystosowaniu i wyposażeniu pomieszczenia w piwnicy budynku do prowadzenia zajęć.

Planowane działania:

- zakup gablot edukacyjnych;
- wyposażenie obiektu w materiały do wykorzystania w edukacji;
- wydanie ulotki promującej ofertę edukacyjną nadleśnictwa oraz zamieszczenie informacji na stronie internetowej nadleśnictwa.
- Realizacja projektu leśnej ścieżki edukacyjnej.

Planowane działania:

- próba pozyskania środków zewnętrznych na realizację projektu leśnej ścieżki edukacyjnej w Leśnictwie Zdanów;
- w przypadku realizacji projektu oznakowanie trasy oraz wyposażenie przystanków ścieżki tablice edukacyjne;
- wydanie folderu opisującego trasę ścieżki;
- ustawienie tablic informacyjnych w mieście z przebiegiem wariantów trasy ścieżki.
- Realizacja projektu leśnej ścieżki rowerowej.

Planowane działania:

- zaplanowanie trasy z uwzględnieniem ciekawych miejsc przyrodniczych;
- oznakowanie przystanków na trasie ścieżki;
- ustawienie tablic edukacyjnych w najbardziej ciekawych punktach ścieżki;
- wydanie ulotki promującej ścieżkę rowerową.

2. Rozbudowa, zagospodarowanie (remonty, uzupełnienie, doposażenie) istniejących obiektów.

- Zielona szkoła.

Planowane działania:

- bieżące naprawy i remonty wyposażenia obiektu,
- wyposażenie miejsca w ławki,
- promowanie obiektu poprzez zamieszczenie informacji na stronie internetowej oraz wydanie ulotki promującej obiekt.

3. Planowane przedsięwzięcia z zakresu edukacji leśnej.

- Dalsza współpraca ze szkołami, organizacjami pozarządowymi, instytucjami, urzędami miast i gmin działających w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa,

- Prowadzenie imprez cyklicznych takich jak: „Dzień Ziemi”, „Sprzątanie Świata”, „Święto Drzewa”, „Pomóżmy Kasztanowcom”,
- Konkurs fotograficzny „Las blisko nas”,
- Akcja „Nasz las – czyste środowisko”,
- Kształtowanie postaw proekologicznych poprzez udział odbiorców w pracach na rzecz lasów,
- Wspieranie merytoryczne szkół w konkursach ogólnopolskich,
- Nawiązanie współpracy z miejscowymi mediami,
- Nawiązanie współpracy z kołami łowieckimi,
- Prowadzenie pogadarek, prelekcji, wycieczek poznawczych przy współpracy z innymi podmiotami prowadzącymi edukację o tematyce przyrodniczej,
- Pozyskanie większej grupy odbiorców w przedziale wiekowym studenci i osoby dorosłe,
- Rozbudowanie strony internetowej Nadleśnictwa pod kątem edukacji leśnej,
- Promowanie edukacji leśnej,
- Partycypowanie w kosztach ponoszonych na edukację leśną/ekologiczną wspólnie realizowaną przez samorządy, stowarzyszenia oraz organizacje pozarządowe,
- Organizowanie imprez plenerowych: np.: happeningi, które trafiają do większej liczby odbiorców,
- Pozyskiwanie środków zewnętrznych na realizację zadań z zakresu edukacji leśnej.

W realizacji zadań edukacyjnych bardzo ważna jest współpraca z samorządami, instytucjami oraz organizacjami z terenu działania nadleśnictwa. Nadleśnictwo powinno także podejmować działania w kierunku pozyskiwania środków zewnętrznych na realizację zadań z zakresu edukacji leśnej społeczeństwa.

Program opracował

Radosław Parkoła

Piotr Małek

Mapy: Piotr Małek

Raportowanie: Piotr Małek

MAPY PROGRAMU OCHRONY PRZYRODY

Do Programu sporządzono mapę walorów przyrodniczo- kulturowych w skali 1:25 000

WYKAZ GATUNKÓW CHRONIONYCH Z DOKŁADNĄ LOKALIZACJĄ

Do Programu sporządzono, jako osobny załącznik, wykaz gatunków grzybów, roślin i zwierząt chronionych i rzadkich z zaznaczeniem dokładnej lokalizacji.

PIŚMIENNICTWO

Atlas hydrologiczny Polski. IMiGW. Wyd. Geolog. Warszawa 1987.

Baraniecki. J., (red.) *Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020*. Szczecin 2005. <http://www.bip.umzachodniopomorskie.pl/zalaczniki/art/051206100036.pdf>.

Elaborat Nadleśnictwa Drawno. BULiGL O/Gorzów Wlkp. 2002.

Elaborat Nadleśnictwa Drawno. BULiGL O/Gorzów Wlkp. 2012.

Głowaciński Z. (red.). *Czerwona Lista Zwierząt Ginących i Zagrożonych w Polsce*. PWN. Warszawa 2002. Głowaciński Z., Nowacki J. (red.) *Polska Czerwona Księga Zwierząt. Bezkręgowce*. Instytut Ochrony Przyrody PAN w Krakowie Akademia, Rolnicza im. A. Cieszkowskiego w Poznaniu. 2004.

Jackowiak B., Żukowski W. *Ginące i Zagrożone Rośliny Naczyniowe Pomorza Zachodniego i Wielkopolski*. Bogucki Wyd. Nauk., Poznań 1995.

Instrukcja sporządzania programu ochrony przyrody w nadleśnictwie. Warszawa 1996.

Instrukcja urządzania lasu. Centrum Informacyjne Lasów Państwowych, Warszawa 2003.

Jańczak J. (red.). *Atlas jezior Polski*. Bogucki Wydawnictwo Naukowe. Poznań 1999.

Jasnowska J., Jasnowski M. *Zagrożone Gatunki Flory Torfowisk*. (w:) *Chrońmy Przyr. Pol.* 33. (4), 1977.

Kaczanowska K. (red.). *Przyroda Pomorza Zachodniego*. Oficyna in Plus. Szczecin 2002.

Kleczkowski A.S. *Objaśnienia mapy obszarów głównych zbiorników wód podziemnych w Polsce wymagających szczególnej ochrony*. AGH Kraków. 1990

Klimek Henryk. *Z nakazu pracy*. Szczecin 1995

Kondracki. J. *Polska. Geografia fizyczna Polski*. PWN. Warszawa 1988.

Matuszkiewicz J. M. *Krajobrazy roślinne i regiony geobotaniczne 1:2500000, 1. Krajobrazy roślinne, 2. Regiony botaniczne (42.5) Atlas Rzeczypospolitej Polskiej*. Główny Geodeta Kraju. IGiPZ PAN. Warszawa 1994.

Matuszkiewicz W. *Potencjalna roślinność naturalna Polski. Mapa przeglądowa*. PAN. Warszawa 1995.

Matuszkiewicz W. *Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski*. PWN Warszawa 2001.

Mojski J. E. *Objaśnienia do Mapy Geologicznej Polski 1:200000*. Wydawnictwo Geologiczne. Warszawa 1977.

Operat glebowo-siedliskowy Nadleśnictwa Drawno. BULiGL O/Gorzów Wlkp. 2001.

Podział hydrograficzny Polski. ImiGW, Warszawa 1983.

Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000. Warszawa 2004.

Raport o Stanie Środowiska w Województwie Zachodniopomorskim w latach 2004-2005. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska. Szczecin 2006. <http://www.wios.szczecin.pl/bip/>

Rejestr zabytków województwa zachodniopomorskiego. WUOZ Szczecin.

Rocznik Statystyczny Województwa Zachodniopomorskiego. Urząd Statystyczny. Szczecin 2008.

Stan Środowiska w Województwie Zachodniopomorskim w roku 2006. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska. Szczecin 2007. <http://www.wios.szczecin.pl/bip/files/>

Standardowy Formularz Danych Dolina Iny koło Recza

Standardowy Formularz Danych Jezioro Lubie i Dolina Drawy

Standardowy Formularz Danych Uroczyska Puszczy Drawskiej

Standardowy Formularz Danych Lasy Puszczy nad Drawą

Standardowy Formularz Danych Ostoja Drawska

Szafer W., Pawłowski B. *Szata roślinna Polski.* PWN. Warszawa.

Trampl T., Kliczkowska A., Dmyterko E., Sierpińska A. *Regionalizacja przyrodniczo-leśna.* PWRiL, Warszawa 1990.

Waloryzacja przyrodnicza Województwa Zachodniopomorskiego. Biuro Konserwacji w Szczecinie. Szczecin 2010

Waloryzacja przyrodnicza gminy Drawno – operat generalny.

Waloryzacja przyrodnicza gminy Dolice- operat generalny

Waloryzacja przyrodnicza gminy Krzęcin – operat generalny.

Woś. A. *Klimat Polski.* PWN 1999. Warszawa.

Woś A. *Typy pogody, Regiony klimatyczne (31.8) (w:) Atlas Rzeczypospolitej Polskiej.* Główny Geodeta Kraju. IGI PAN. Warszawa 1994.

Wyniki aktualizacji powierzchni leśnej i zasobów drzewnych w Lasach Państwowych na dzień 1 stycznia 2009 r. wykonana przez BULiGL na zamówienie DGLP. Warszawa 2009.

www.dpn.pl

www.drawno.pl

www.mapy.amzp.pl

www.mapywig.org

www.rthzch.zsDrawno.pl

www.sztetl.org.pl/pl/city/drawno

www.weatherbase.com

www.wios.szczecin.pl

http://www.old.kp.vel.pl/dpn/dpn_bajhist.html

<http://pl.wikipedia.org>

<http://pl.wikipedia.org/wiki/Drawno>

Zarzycki K., Kaźmierczakowa R.,(red.). *Polska Czerwona Księga Roślin.* Instytut Ochrony Przyrody PAN. Kraków 1993.

Zarzycki K., Szeląg Z. *Czerwona Lista Roślin Naczyniowych Zagrożonych w Polsce.* (w:) K. Zarzycki, W. Wojewoda, Z. Heinrich (red.), *Lista Roślin Zagrożonych w Polsce* (wyd. 2). Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN, Kraków 1992.

Zasady Hodowli Lasu. Ośrodek Rozwojowo-Wdrożeniowy Lasów Państwowych w Bedoniu. Warszawa 2003.

SPIS RYCIN

	Strona
Ryc.1. Siedziba Nadleśnictwa Drawno (fot. Radosław Parkoła).	8
Ryc.2. Tereny Nadleśnictwa Drawno. Fragment mapy Übersichtskarte von Mitteleuropa 1:300 000(1938 rok) (źródło archiwum map wig).	11
Ryc.3. Tereny wschodniej części Nadleśnictwa Drawno. Fragment mapy Topogr. Übersichtskarte des Deutschen Reiches1:200 000(1913 rok) (źródło archiwum map wig).	11
Ryc.4. Tereny zachodniej części Nadleśnictwa Drawno. Fragment mapy Topogr. Übersichtskarte des Deutschen Reiches1:200 000(1913 rok) (źródło archiwum map wig).	12
Ryc.5. Okolice Drawna. Fragment mapy Neuwedell (1:25 000 Messtischblatt) 1938 rok (źródło:AMZP).	12
Ryc.6. Okolice Barnimia. Fragment mapy Furstenau (1:25 000 Messtischblatt) 1936 rok (źródło:AMZP).	13
Ryc.7. Okolice Kiełpina. Fragment mapy Sellow (1:25 000 Messtischblatt) 1935 rok (źródło:AMZP).	13
Ryc.8. Okolice Recza. Fragment mapy Reetz (1:25 000 Messtischblatt) 1937 rok (źródło:AMZP).	14
Ryc.9. Położenie leśnictw w Nadleśnictwie Drawno.	16
Ryc.10. Umiejscowienie Nadleśnictwa Drawno (kolorem żółtym) na tle Nadleśnictw z RDLP Szczecin.	17
Ryc.11. Charakterystyka średnich temperatur miesięcznych.	23
Ryc.12. Zestawienie lasów ochronnych.	29
Ryc.13. Łan Czosnku niedźwiedziego (<i>Aallium ursinum</i>) w rezerwacie przyrody „Grądowe Zbocze” (Fot. z archiwum Nadleśnictwa).	30
Ryc.14. Położenie rezerwatu przyrody „Grądowe Zbocze”.	32
Ryc. 15. Fragment rezerwatu przyrody „Grądowe Zbocze” (Fot. z archiwum Nadleśnictwa).	33
Ryc.16. Położenie rezerwatu przyrody „Torfowisko Konotop”.	35
Ryc.17. Fragment rezerwatu przyrody „Torfowisko Konotop” (Fot. z archiwum Nadleśnictwa).	35
Ryc. 18. Rosiczka pośrednia (<i>Drosera intermedia</i>) w rezerwacie przyrody „Torfowisko Konotop” (Fot. z archiwum Nadleśnictwa).	36
Ryc.19. Fragment projektowanego rezerwatu przyrody „Rzeka Korytnica” (Fot. z archiwum Nadleśnictwa).	38
Ryc.20. Fragment projektowanego rezerwatu przyrody „Storczykowe Mechowisko” (Fot. z archiwum Nadleśnictwa).	39
Ryc.21. Położenie Nadleśnictwa Drawno na tle Obszarów Chronionego Krajobrazu.	41
Ryc.22. Położenie Nadleśnictwa Drawno na tle obszarów Natura 2000.	45
Ryc.23. Zasięg PLH 320004 Dolina Iny koło Recza; kolorem czerwonym- pow.nadleśnictwa.	47
Ryc.24. Klasy siedlisk (% pokrycia) w PLH 320004 Dolina Iny koło Recza (wg SDF).	48
Ryc.25. Zasięg PLH 320023 Jezioro Lubie i Dolina Drawy; kolorem czerwonym- pow. nadleśnictwa.	50
Ryc.26. Klasy siedlisk (% pokrycia) w PLH 320023 Jezioro Lubie i Dolina Drawy (wg SDF).	51
Ryc.27. Zasięg PLH 320046 Uroczyska Puszczy Drawskiej; kolorem czerwonym- pow. nadleśnictwa.	53
Ryc.28. Klasy siedlisk (% pokrycia) w PLH 320046 Uroczyska Puszczy Drawskiej (wg SDF).	54
Ryc.29. Zasięg PLB 320016 Lasy Puszczy nad Drawą; kolorem czerwonym- pow. nadleśnictwa.	56
Ryc.30. Klasy siedlisk (% pokrycia) w PLB 320016 Lasy Puszczy nad Drawą(wg SDF).	57
Ryc.31. Zasięg PLB 320019 Ostoja Drawska; kolorem czerwonym- pow. nadleśnictwa.	58
Ryc.32. Klasy siedlisk (% pokrycia) w PLB 320019 Ostoja Drawska (wg SDF).	59
Ryc. 33. Rozmieszczenie pomników przyrody w Nadleśnictwie Drawno.	60
Ryc. 34. Położenie użytków ekologicznych w Nadleśnictwie Drawno.	64
Ryc.35. Tablica informacyjna użytku ekologicznego „Błędno” (fot Radosław Parkoła).	68
Ryc.36. Obrazki plamiste- <i>Arum palaestinum</i> (Fot. Bogdan Brodziński).	70
Ryc.37. Kumak nizinny- <i>Bombina bombina</i> (Fot. z archiwum Nadleśnictwa).	71
Ryc.38. Drzewostan sosnowy (Fot. z archiwum Nadleśnictwa).	73
Ryc.39. Rzeka Drawa (Fot. Radosław Parkoła).	78
Ryc.40. Struktura typów gleb.	79
Ryc.41. Fragment mapy hydrograficznej Polski.	80
Ryc.42. Mapa Potencjalnej Roślinności Naturalnej Polski (fragment).	82

Ryc.43. Typy siedliskowe lasu w Nadleśnictwie Drawno.	85
Ryc. 44. Bogactwo gatunkowe w Nadleśnictwie Drawno.	87
Ryc. 45. Budowa pionowa w Nadleśnictwie Drawno.	89
Ryc.46. Struktura pochodzenia drzewostanów w Nadleśnictwie Drawno.	91
Ryc.47. Ocena zgodności składu gatunkowego.	93
Ryc.48. Formy stanu siedliska.	95
Ryc.49. Borowacenie w Nadleśnictwie Drawno.	97
Ryc.50. Neofityzacja w Nadleśnictwie Drawno (% powierzchni spośród ogółu powierzchni wydziełów, w których występują neofity).	98
Ryc.51. Śródleśne bagno w leśnictwie Prostynia. (fot. Radosław Parkoła).	115
Ryc.52. Tablica pamiątkowa ku pamięci założyciela siedziby Niemieńsko (Fot. Marek Myśliński).	127
Ryc.53. Kościół i dzwonnica w Barnimiu.	129
Ryc.54. Kościół wraz z pomnikiem w Brzezinach.	130
Ryc.55. Ruiny zamkowe z charakterystycznym bocianim gniazdem.	132
Ryc.56. Obumieranie młodych pędów i liści dębów na uprawie po późnych przymrozkach (Fot. Radosław Parkoła).	135
Ryc.57. Lokalizacja emitentów punktowych w powiecie choszczeńskim.	141
Ryc.58. Udziały emisji podstawowych zanieczyszczeń powietrza w powiecie choszczeńskim w 2010 roku.	142
Ryc.59. Klasyfikacja strefy zachodniopomorskiej dla poszczególnych zanieczyszczeń dokonana z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych dla ochrony zdrowia i roślin - według rocznej oceny jakości powietrza za 2010r.	143
Ryc.60. Lokalizacja jednolitych części wód i punktów pomiarowo-kontrolnych jakości wód rzek.	145
Ryc.61. Punkt edukacji leśnej przy siedzibie Nadleśnictwa (fot. Radosław Parkoła).	156

SPIS TABEL

	Strona
Tab.1. Lasy w terytorialnym zasięgu Nadleśnictwa.	18
Tab.2. Zestawienie lasów nie stanowiących własność Skarbu Państwa na tle form ochrony przyrody.	19
Tab.3. Średnie miesięczne temperatury w Puszczy Drawskiej.	23
Tab.4. Warunki termiczne i wilgotnościowe dla stacji meteorologicznej Wałcz (47 km od Drawna).	24
Tab.5. Warunki termiczne i wilgotnościowe dla stacji meteorologicznej Piła (65 km od Drawna).	24
Tab.6. Warunki termiczne i wilgotnościowe dla stacji meteorologicznej Gorzów Wielkopolski (60 km od Drawna).	24
Tab.7. Porównanie wybranych cech drzewostanów Nadleśnictwa Drawno.	27
Tab.8. Zestawienie grup funkcji lasu obrębami w Nadleśnictwie Drawno.	28
Tab.9. Zestawienie grup funkcji lasu w Nadleśnictwie Drawno.	28
Tab.10. Porównanie wybranych cech taksacyjnych drzewostanów w ramach grup funkcji lasu (Wzór 1b.).	28
Tab.11. Liczba kompleksów leśnych.	29
Tab.12. Ogólna charakterystyka rezerwatów (Wzór 3.).	37
Tab.13. Ogólna charakterystyka rezerwatów.	40
Tab.14. Zestawienie powierzchni Obszaru Chronionego Krajobrazu „D”- Choszczno – Drawno.	42
Tab.15. Zestawienie powierzchni Obszaru Chronionego Krajobrazu „E”- Korytnica.	42
Tab.16. Zestawienie powierzchni Obszaru Chronionego Krajobrazu – „F”- Bierzwnik.	43
Tab.17. Zestawienie powierzchni Obszaru Chronionego Krajobrazu – „Dominikowo - Niemieńsko”.	43
Tab.18. Zestawienie zbiorcze powierzchni obszarów Natura 2000 w Nadleśnictwie Drawno.	46
Tab.19. Zestawienie wspólnych powierzchni [ha] obszarów Natura 2000.	46
Tab.20. Zestawienie powierzchni PLH 320004 Dolina Iny koło Recza.	46
Tab.21. Zestawienie powierzchni PLH 320023 Jezioro Lubie i Dolina Drawy.	49
Tab.22. Zestawienie powierzchni PLH 320046 Uroczyska Puszczy Drawskiej.	52
Tab.23. Zestawienie powierzchni PLB 320016 Lasy Puszczy nad Drawą.	55
Tab.24. Zestawienie powierzchni PLB 320019 Ostoja Drawska.	58

Tab.25. Wykaz istniejących pomników przyrody na gruntach N-ctwa Drawno (Wzór 5a.).	61
Tab.26. Wykaz projektowanych pomników przyrody na gruntach Nadleśnictwa Drawno.	63
Tab.27. Wykaz użytków ekologicznych.	64
Tab.28. Wykaz stref ochrony zwierząt w Nadleśnictwie Drawno.	72
Tab. 29. Gospodarstwo specjalne.	75
Tab. 30. Zestawienie powierzchni rezerwatów, lasów ochronnych i pozostałych.	75
Tab.31. Udział lasów ochronnych.	75
Tab.32. Sieć Hydrograficzna Nadleśnictwa Drawno.	80
Tab.33. Stan aktualny typów siedliskowych lasu (pow. zal. i niezal.).	84
Tab. 34. Zmiany powierzchni typów siedliskowych lasu (pow. leśna zal. i niezal.).	85
Tab.35. Zestawienie powierzchni [ha] i miąższości [m ³] drzewostanów wg grup wiekowych i bogactwa gatunkowego (Wzór 13.).	86
Tab.36. Zestawienie powierzchni [ha] drzewostanów wg grup wiekowych i bogactwa gatunkowego w Nadleśnictwie Drawno.	87
Tab.37. Zestawienie powierzchni [ha] drzewostanów wg grup wiekowych i struktury (Wzór 14.).	88
Tab.38. Zestawienie powierzchni [ha] drzewostanów wg grup wiekowych i struktury w Nadleśnictwie Drawno.	89
Tab.39. Zestawienie powierzchni [ha] wg rodzajów i pochodzenia drzewostanów oraz grup wiekowych (Wzór 15.).	90
Tab.40. Zestawienie powierzchni [ha] wg rodzajów i pochodzenia drzewostanów oraz grup wiekowych w Nadleśnictwie Drawno.	91
Tab.41. Zestawienie powierzchni [ha] drzewostanów w stopniach zgodności składu gatunkowego z siedliskiem dla obrębów.	92
Tab.42. Zestawienie powierzchni [ha] drzewostanów w stopniach zgodności składu gatunkowego z siedliskiem dla Nadleśnictwa.	93
Tab.43. Zestawienie powierzchni [ha] wg grup typów siedliskowych lasu, stanu siedliska i grup wiekowych (Wzór nr 21.).	94
Tab.44. Zestawienie powierzchni [ha] wg grup typów siedliskowych lasu, stanu siedliska i grup wiekowych w Nadleśnictwie Drawno (Wzór nr 21.).	95
Tab.45. Zestawienie powierzchni [ha] wg form degeneracji lasu - borowacenie (Wzór 22.).	96
Tab.46. Borowacenie w Nadleśnictwie Drawno.	97
Tab.47. Wykaz drzewostanów cennych przyrodniczo.	99
Tab.48. Wykaz siedlisk w Nadleśnictwie Drawno podlegających ochronie.	102
Tab.49. Gospodarcze typów drzewostanów oraz orientacyjne składy gatunkowe upraw, oraz rodzaje rębni dla poszczególnych typów siedlisk przyrodniczych.	107
Tab.50. Wykaz cennych drzew znajdujących się na terenie Nadleśnictwa Drawno.	109
Tab.51. Zestawienie zadrzewień.	110
Tab.52. Zestawienie remiz.	111
Tab.53. Zestawienie remiz jako powierzchni nie tworzących wydziełów.	111
Tab.54. Wykaz gruntów przeznaczonych do naturalnej sukcesji w Nadleśnictwie Drawno.	112
Tab.55. Ostoje ksylobiontów w Nadleśnictwie Drawno.	114
Tab.56. Wykaz bagien ewidencyjnych w obrębie Drawno.	115
Tab.57. Wykaz bagien ewidencyjnych w obrębie Kiełpino.	116
Tab.58. Wykaz bagien ewidencyjnych w obrębie Dominikowo.	117
Tab.59. Wykaz bagien nie stanowiących wydziełów w obrębie Drawno.	118
Tab.60. Wykaz bagien nie stanowiących wydziełów w obrębie Kiełpino.	119
Tab.61. Wykaz bagien nie stanowiących wydziełów w obrębie Dominikowo.	119
Tab.62. Wykaz stwierdzonych źródeł w Nadleśnictwie Drawno.	120
Tab.63. Wykaz drzew matecznych w Nadleśnictwie Drawno.	120
Tab.64. Zespół dworsko parkowy w Nadleśnictwie Drawno.	122
Tab.65. Wykaz parków w Nadleśnictwie Drawno.	123
Tab.66. Wykaz ważniejszych obiektów kultury materialnej.	123
Tab.67. Wykaz obiektów kultury niematerialnej związanych z terenem Nadleśnictwa Drawno.	125
Tab.68. Wykaz miejsc pamięci w Nadleśnictwie Drawno.	126
Tab.69. Zestawienie pożarów w latach 2002-2011 w Nadleśnictwie Drawno.	140
Tab.70. Ocena jakości wód rzecznych dla punktów pomiarowo-kontrolnych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa w 2009 roku.	144